

Η ΑΙΓΙΝΑΙΑ,

ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ.

« Εἰ γὰρ λαβὼν ἕκαστος ὅ,τι δύναίτο τις
« Χρηστὸν, διέλθει τοῦτο, κείς κοινὸν φέροι
« ΠΑΤΡΙΔΙ, κακῶν ἂν αἱ πόλεις ἐλασσόνου
« Παιρῶμεναι, τοιοῦτόν εὐτυχίαν ἂν.»

ΕΥΡΗΠΑ. Φοίνισ., στίχ. 1022-1025.

Ἀριθμ. Ζ΄.

1831.

Σεπτεμβρίου 15.

Α. ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.

Στοχασμοὶ περὶ συντάξεως ἢ διοργανισμοῦ τῆς κοινῆς
ἐκπαιδεύσεως ἐν γένει (συνέχεια).

Αἱ πρῶται ἀπαιτούμεναι γνώσεις πρὸς εὐκόλον ἀπόκτησιν τῶν ἄλλων εἶναι αἱ τῆς γλώσσης, τοῦ γράφειν τοὺς προφερομένους λόγους καὶ ἀναγινώσκειν τοὺς γεγραμμένους· αὗται εἶναι τὸ κύριον ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποκτῶμεν καὶ μεταδίδομεν τὰς ἐννοίας. Καὶ τὴν μὲν μητρικὴν λεγόμενην γλῶσσαν μαθάνομεν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων διὰ τῆς μετὰ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ὁμοίων μας συνδιαίτης· τὴν δὲ τέχνην τοῦ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν πρέπει νὰ διδασθῶμεν ἐπιτετατοῦς ἰδίως διὰ τινος μεθόδου· ὅσον δὲ ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι καλλήτερα, τόσον ταχύτερα καὶ ἀπονώτερα φθάνομεν εἰς τὸν σκοπὸν μας. Ἀφ' ὅσας μεθόδους ἐπενόησε πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἕως σήμερον φαίνεται ἀρμοδιώτερα καὶ κοινωφελεστέρα ἢ ἀλληλοδιδασκτικῆ· διότι οἱ κατ' αὐτὴν ἀλληλοδιδασκόμενοι πολλοὶ παῖδες συγχρόνως, ὅχι μόνον τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν εἰς ὀλίγου καιροῦ διάστημα μαθάνουσι, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ἄλλας γνώσεις ἀποκτῶσι βιωτικὰς, καὶ τὴν εὐταξίαν καὶ εὐπειθειαν προσέτι συνεθίζονται, καὶ τὸ μέγιστον ἀπ' ὅλα, τὸ ἀρχειν καὶ ἀρχε-

σθαι, γυμναζομένου ἐν ταύτῳ καὶ τοῦ σώματος διὰ διαφορῶν κινήσεων. Διὰ τούτους τοὺς λόγους συμφέρει πανταχοῦ καὶ πάντοτε νὰ διδάσκωνται οἱ παῖδες δι' αὐτῆς τῆς μεθόδου τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν καὶ ὅλα τὰ τῆς προπαιδείας μαθήματα.

Κατ' εὐτυχίαν ἡ μέθοδος αὕτη εἰσῆχθη εἰς τὸ ἔθνος μας, καὶ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν προχωρεῖ, τελειοποιεῖται καὶ διαδίδεται πλεיותרον. Στοχάζομαι δὲ ὅτι κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον εἶναι δυνατόν νὰ διοργανισθῶσι τὰ σχολεῖα αὐτῆς προσφεύστερα καὶ πρὸς πλεיותרαν ὠφέλειαν τῶν μαθητευομένων, καὶ κατ' ἐξοχὴν τῶν ὅσοι μέλλουσι νὰ μείνωσι ἀμέτοχοι τῆς τῶν δύο ἄλλων βαθμῶν παιδείας.

Τὰ σχολεῖα ταῦτα τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς εἶναι καλὸν νὰ διαιρῶνται εἰς δύο τάξεις· εἰς τὰ τῆς πρώτης νὰ διδάσκωνται οἱ ἀρχαῖοι τὴν ἀνάγνωσιν, τὸ γράφειν, τὴν ἀριθμητικὴν, τῆς ἰχνογραφίας τὰ στοιχεῖα καὶ τὴν τοπικὴν γεωγραφίαν. Οἱ πρὸς ἀνάγνωσιν πίνακες καὶ τὰ βιβλίδια περιέχοντα τὰς πρώτας γνώσεις ἐκ τῶν παραγγελμάτων τῆς Θρησκείας, Ἠθικῆς καὶ ἐκ τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας, νὰ δίδωσιν ιδέας εὐκρινεῖς καὶ θερὰς περὶ χρηστοτηθείας καὶ περὶ τῶν περὶ ἡμᾶς φυσικῶν σωμάτων εἰς τοὺς παῖδας· ὥστε, ἐν ᾧ διευθετίζεται ἡ καρδιά των πρὸς τὰς χρηστὰς ἔξεις καὶ πράξεις μετὰ τὰ ἠθικὰ παραγγέλματα, νὰ ἐξυπνίζεται συγχρόνως καὶ ὁ νοῦς κατανοῶν τῶν κοινοτέρων σωμάτων τὴν φύσιν, τὰς ιδιότητας καὶ τὴν χρῆσιν. Οἱ δὲ δυνατότεροι τῶν μαθητῶν δύνανται εἰς βιβλίδια ν' ἀναγινώσκωσι καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς ἐθνικῆς τῶν ἱστορίας, καὶ τῆς θρησκευτικῆς των κατασχέσεως. Τα δὲ τῆς δευτέρας τάξεως σχολεῖα πρέπει νὰ περιλαμβάνωσι προσέτι τοὺς γραμματικούς κανόνας τοὺς γενικωτέρους τῆς λαλουμένης γλώσσης, τῆς Ἀριθμητικῆς καὶ Ἰχνογραφικῆς τὰς δυσκολωτέρας πράξεις, τὰς στοιχειώδεις γεωμετρικὰς καὶ ἀρχιτεκτονικὰς γνώσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι τὸ θεμέλιον ὅλων τῶν τεχνῶν, καὶ ἀπὸ τῆς φυσικῆς ἱστορίας τὴν περὶ διακρίσεως ζώων καὶ φυτῶν καὶ ὀρυκτῶν, καὶ τῆς κυριωτέρας χρήσεως αὐτῶν συνοπτικὴν διδασκαλίαν. Ἡ ἱστορία ἢ ἐθνικὴ πρέπει νὰ διδάσκειται πλατύτερον, καὶ Γεωγραφία, καὶ Κατήχησις θρησκευτικὴ, καὶ διδασκαλία πολιτικὴ· λέγω δὲ ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα καὶ πολιτικὴ διδασκαλία· διότι, καθὼς διὰ τῆς θρησκευτικῆς διδάσκειται ὁ νέος τοῦ χριστιανοῦ τὰ χρέη, παρόμοια ἔχει χρεῖαν καὶ τῆς πολιτικῆς διδα-

σκαλίας διὰ νὰ μάθῃ τοὺς νόμους, τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς ἀρχοντας τῆς πατρίδος, εἰς τοὺς ὁποίους χρεωθεῖ νὰ πείθεται· χωρὶς τῆς τῆς αὐτῆς μαθήσεως κἀνεὶς δὲν εἶναι τρόπος νὰ γείνη οὔτε εὐσεβῆς χριστιανὸς ἀληθῶς, οὔτε χρηστὸς πολίτης ἢ μετὰ λόγου ὑπήκοος. Πρὸς δὲ σωμαστικὴν καὶ αἱ δύο τάξεις χρειάζονται νὰ ἔχωσι γυμνασίας ἀναλόγους μετὰ τὴν κρᾶσιν καὶ τὴν ἡλικίαν των, καὶ ἐκ τῆς μουσικῆς τὴν ψαλτικὴν πρὸς διασκεδάσιν καὶ διάχυσιν.

Διὰ ν' ἀπαρτισθῇ δὲ ἡ προπαιδεῖα τῶν ὅσοι μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν τοῦ πρώτου βαθμοῦ γνώσεων δίδονται εἰς τὰς τέχνας τοῦ βίου, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἄλλα ἐπὶ τούτου σχολεῖα τῶν βαναύσων τεχνῶν. Εἰς αὐτὰ, συναζόμενοι μίαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἢ τὸ ἑσπέρας οἱ ἔφηβοι καὶ ἀνηλικοὶ ἐργάται, διδάσκονται τὴν ἐφαρμογὴν τῶν στοιχείων τῆς γεωμετρίας, τῆς φυσικῆς καὶ χημείας εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν· ἔπειτα, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὑποδείγματα διαφορῶν μηχανῶν καὶ εργαλείων, μανθάνουσι τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν προσφευστέραν χρῆσιν αὐτῶν. Χωρὶς τῆς τῆς αὐτῆς σπουδῆς δὲν εἶναι δυνατόν αἱ τέχναι νὰ προβιβασθῶσιν εἰς τελειοποίησιν, οὔτε οἱ τεχνῖται νὰ καταστήνωσι τὴν ἐργασίαν των γονιμωτέραν καὶ ἐπικερδεστέραν, οὔτε τὰ ἐργόχειρά των ἐντελῆ καὶ εὐχρηστα ἢ πολλοῦ τιμήματος ἄξια.

Εἰς δὲ τὰ τῆς τοῦ δευτέρου βαθμοῦ διδασκαλίας καταστήματα, λεγόμενα ἰδίως διδασκῆρια καὶ λύκεια, πρέπει νὰ συναρμολογῆται ἡ ἐκπαίδευσις παρομοίως καὶ ἀπὸ τὰς τῶν τριῶν εἰδῶν γνώσεις. Ἡ εἰς ταῦτα γινομένη διδασκαλία σκοπεύει κυρίως τὴν ἀκριβῆ μαθήσιν τῶν ἀρχικῶν γνώσεων, ἡγουν τῆς καθαυτοῦ φιλολογίας τῶν ἀρχαίων, καὶ νέων τινῶν γλωσσῶν, καὶ τῆς ἱστορίας. Ἀλλὰ σὺν τούτων πρέπει νὰ διδάσκωνται οἱ νέοι τὰ στοιχεῖα τῆς Μαθηματικῆς, Φυσικῆς Ἱστορίας, τῆς κυρίως Φυσικῆς καὶ Χημείας, ἐφηρμοσμένας εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον, ὁμοῦ μετὰ τὴν ἰδίως λεγόμενὴν Φιλοσοφίαν (*), καὶ τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν. Ἐννοῶ δὲ μετὰ τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τὴν ἐπιστήμην τὴν διαλαμβάνουσαν ἱστορικῶς περὶ τῶν πολιτειῶν καὶ νόμων ἐν γένει τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν, παλαιῶν καὶ νέων, καὶ διδάσκουσαν ἰδίως καὶ τὰ περὶ τοῦ εἶδους τοῦ πολιτευμα-

(*) Ἡ ὀνομαζομένη ἰδίως φιλοσοφία περιλαμβάνει τὴν Ἀσκητικὴν, Μεταφυσικὴν καὶ Ἠθικὴν.

τος τοῦ ἐθνικοῦ, καὶ τοὺς νόμους, εἰς τοὺς ἁποίους οἱ μαθητευόμενοι ἀνδρωθέντες χρεωστοῦν νὰ ὑπακούωσιν. Ἡ δὲ μουσικὴ ἢ ὀργανικὴ καὶ ψαλτικὴ, ὁ χορὸς καὶ ἡ ζωγραφικὴ μετὰ τῆς γυμναστικῆς περιλαμβανούσης κατὰ τοῦτον τὸν βαθμὸν καὶ διαφόρων εἰδῶν σωμαστικῆς, πρέπει νὰ χρησιμεύωσι πρὸς ἀνάπαυσιν τοῦ πνεύματος καὶ εὐρωστίαν τοῦ σώματος.

Ἔως τοῦ δεκάτου ἔκτου ἢ δεκάτου ὀγδοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας δύνανται οἱ νέοι νὰ τελειώωσι καὶ τούτου τοῦ βαθμοῦ τὴν σπουδὴν, ἐὰν ἡ διδασκαλίαν γίνεται εὐμεθόδως ὑπὸ πεπαιδευμένων ἀνδρῶν, διὰ νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν μάθησιν καὶ πράξιν κἀνεὸς ἐλευθερίου ἐπαγγελματός ἐκ τῶν διδασκομένων κατὰ τὸν τρίτον βαθμὸν τῆς παιδείας.

Καὶ αὕτη δὲ σκοπὸν ἔχει κύριον τὴν ἐντελῆ διδασκαλίαν ὄλων τῶν ἐκτῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς ἐφαρμογῆς συστηνομένων, ἡγουν τὰς μαθηματικὰς καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας ἐν γένει, ὁμοῦ μὲ τὰ περὶ πολιτικῆς καὶ τὰ περὶ τῶν ὠραίων καὶ ὠφελίμων τεχνῶν μαθήματα, ἢ λεπτομερῆς ἐκθεσις τῶν ὁποίων εἰς τὸ παρὸν θέλει φέρει εἰς μᾶκρος τὸν λόγον. Συμπεριλαμβάνει δὲ προσέτι καὶ τινων ἀρχικῶν γνώσεων τὴν τελειοτέραν διδασκαλίαν, οἷον τῆς Ῥητορικῆς δεινότητος τὴν σπουδὴν εἰς τῶν προγονικῶν συγγραμμάτων τὰ παραδείγματα, καὶ τῆς Πουητικῆς καὶ τῆς Κριτικῆς Ἱστορίας, καὶ τῆς κυρίως Φιλοσοφίας καὶ Θεολογίας τὰ ὑψηλότερα μαθήματα. Τὰ πρὸς ταῦτα τὰ μαθήματα συστηνόμενα σχολεῖα, ἐπειδὴ εἰς αὐτὰ διδάσκεται τὸ συμπλήρωμα, οὕτως εἰπεῖν, τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ὄλων, δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι Πανδιδακτήρια, συγκείμενα ἀπὸ ἀκαδημίας διαφόρους, οἷον τὴν τῶν Γραμμάτων ἢ τῆς Φιλολογίας, καὶ τῆς Θεολογίας, τὴν τῶν ἐπιστημῶν, τὴν τῶν ὠραίων τεχνῶν, τῆς Γεωργίας καὶ τοῦ Ἐμπορίου, τῆς Ἰατρικῆς, τὴν τῆς Νομικῆς ἢ Πολιτικῆς, καὶ τὴν τῶν Πολεμικῶν.

Δὲν ἀρκεῖ δὲ νὰ περιορίζεται ἡ πολιτεία εἰς μόνην τὴν κοινὴν τῶν ἀρσενικῶν προπαιδείαν, χρεωστεῖ νὰ ἐπιμελῆται προσέτι καὶ τῶν κορασιῶν τὴν δημοσίαν ἀνατροφὴν καὶ διδασκαλίαν κατὰ τοὺς ἀρμόζοντας τρόπους εἰς τὴν γυναικείαν φύσιν. Διότι αἱ γυναῖκες, αὔσαι τὸ ἥμισυ μέρος τῶν συγκοινωνούντων, ἐὰν παραμελῶνται ἀπαίδευται καὶ ἀνάγωγοι παντάπασι, ματαιώνουσι καὶ τοῦ ἄλλου ἡμέρε-

ας τὰς ἀρετάς. Εἶναι ἀδύνατον νὰ γείνωσι χρηστοὶ βίαι παῖδες καὶ ἐνάρετοι ἄνδρες, ὅπου εὐρίσκονται γυναῖκες κακοῦθες καὶ φαῦλαι. Γεννῶνται τὰ παιδιὰ καὶ περιθάλπονται ὑπὸ τῶν μητέρων, τρέφονται μὲ τὸ γάλα καὶ ἀνατρέφονται εὐθὺς ἀπὸ τῆς γεννήσεως κατὰ τὴν ἀπαλὴν καὶ εὐπλαστον ἡλικίαν μὲ τὰ ἥθη, μὲ τὰς γνώμας καὶ μὲ τὰς προλήψεις αὐτῶν. Ἐπειτα δὲ, γενόμενοι ἄνδρες, ὅσον μεγαλόφρονες ἢ αὐστηροὶ καὶ ἂν ὑποθεθῶσι, διὰ συμπάθειαν καὶ ἀσθένειαν ἀνθρωπικὴν δὲν δύνανται νὰ προφυλαχθῶσιν ἀκαμπτοὶ ἀπὸ τῶν συμβίων τὴν ἐπιβροχὴν εἰς τὰς πράξεις των. Αἱ γυναῖκες, ἂν καὶ ἀποκλειόμεναι ἀπὸ τὰ τῆς πολιτείας ἴσως καὶ εἰς ποῖον ἔθνος (καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ Ἀσιανὰ, παρὰ ταῖς ὁποίας κρατοῦνται ὑποχείριαι) ἔπαυσαν ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχωσιν ἐπιβροχὴν ἄμεσον εἰς τὰ πολιτικά· αὐταὶ εἶναι αἱ τροφοὶ καὶ οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι τῶν παιδῶν, καὶ οἱ ὄδηγοι, διὰ νὰ μὴ εἴπῃς δεσπύται αὐτοκράτορες, τῶν ἀνδρῶν.

Ὅθεν αὐταὶ ἔχουσι χρεῖαν πλειότερας στηθικῆς παιδείας καὶ ἕξεως τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν, διὰ νὰ πράττωσι καὶ νὰ διδάσκωσι τὰ χρηστὰ καὶ ἐνάρετα τοὺς παῖδας, καὶ νὰ προτρέπωσιν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τοὺς ἄνδρας. Ἀπὸ δὲ τὴν τοῦ νοῦς παιδείαν, αἱ τοῦ πρώτου βαθμοῦ προπαιδευτικαὶ γνώσεις μ' ὀλίγην τροποποίησιν, καὶ ἐκ τῶν ὠραίων τεχνῶν ἢ μουσικῆ ἢ ἰχνογραφικῆ καὶ ὁ χορὸς, ἀρκοῦσιν εἰς κοινὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ γυναικείου φύλου. Εἰς τὸ νὰ διδάσκωνται δὲ τὰ κορσικὰ καὶ ταῦτα τὰ μαθήματα, καὶ ἄλλα ἐργόχειρα γυναικεῖα, ἢ ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος φαίνεται ἀρμολιώτατον καὶ συντομώτατον μέσον, τὸ ὅποιον μεταχειρίζονται ἤδη κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τὰ πλειότερα φωτισμένα ἔθνη τῆς Εὐρώπης.

Τοιαύτη σύνταξις κοινοδιδασκαλίας εἰς τρεῖς βαθμοὺς ὑπαλλήλους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ καθεὶς περιλαμβάνει μὲ τὰς δυνάμεις τῶν σπουδαζόντων ἀνάλογον μέρος ἐκ τῶν τριπλῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, μὲ φαίνεται προσφεστέρα εἰς ἐκπαίδευσιν ἀνθρώπων λογικῶν, διότι μὲ τοῦτον τὸν τρόπον εὐρίσκονται καὶ οἱ τῶν κατωτέρων τάξεων νὰ ἔχωσι τὸ πρέπον εἰς τὴν κατάστασιν των μέρος ἐκ τῶν ἀναγκασιωτάτων εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον μαθημάτων. Εἰς τὰ πλειότερα ἔθνη τῆς Εὐρώπης ἡ κοινοδιδασκαλία εἶναι ἐλλειπὴς καὶ πολὺ κατωτέρα καὶ τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῶν χρεῶν των, μάλιστα ἢ ἀποβλέπουσα τὸν κοινὸν λαόν. Οὗτος, ἀφ' οὗ διδαχθῆ τὸ ἀναγινώσκειν, καὶ

γράφειν, και ἀριθμεῖν, δὲν ἀκούει τίποτε περὶ τῆς τέχνης, διὰ τῆς ὁποίας μέλλει νὰ πορισθῇ τιμίως τὰ πρὸς τὸ ζῆν' οὐδ' οἱ νέοι διδάσκονται κοινῶς κανὲν περὶ ἠθικῆς καὶ περὶ καθηκόντων μάθημα ἄλλο παρὰ τὴν κατήχησιν τὴν θρησκευτικὴν. Καὶ αὕτη δὲ διδάσκεται ὑπὸ τῶν ἑφημερίων οὕτως, ὥστε περιορίζεται εἰς ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν δογμάτων τῆς πίστεως, καὶ πολλότατα ἐξηγοῦντα τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν θεσιότητα τῶν ἱερομένων, τὰ χρέη, τὸ σέβας καὶ τὴν τυφλὴν ὑποταγὴν, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἔχῃσι πρὸς αὐτοὺς οἱ κοιτικαί. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον εἰς τοὺς διδασκαμένους καὶ συμπεριότατον εἰς τὴν Κυβέρνησιν, σιμὰ τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων, νὰ διδάσκωνται προσέτι οἱ πολῖται καὶ τὰ λοιπὰ αὐτῶν χρέη τὰ κοινωνικὰ ἐλλόγως, καὶ τὰ δίκαια, καὶ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, εἰς τοὺς ὁποίους χρεωσθῶν νὰ ὑποτάσσωνται, καὶ νὰ υπερασπίζωσιν αὐτούς; Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν ν' ἀγαπήσῃ, νὰ φυλάξῃ καὶ νὰ υπερασπίσῃ τις πράγμα, τὸ ὁποῖον ἀγνοεῖ; Ἡ τῆς ἠθικῆς διδασκαλία συνίσταται εἰς τὴν μαθήτευσιν τῶν τριπλῶν χρεῶν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῶν νόμων ἐν τ' αὐτῷ, ὑπὸ τῶν ὁποίων κανονίζονται καὶ ἡ θέλησις καὶ αἱ πράξεις καὶ ὅλη ἡ κοινωνικὴ ζωὴ αὐτοῦ. Καθὼς εἶναι ἀναγκαῖα εἰς καθένα ἡ μάθησις μιᾶς τέχνης διὰ νὰ πορίζεται τὰ πρὸς συντήρησιν τῆς φυσικῆς ζωῆς, οὕτως εἶναι ἀναπόφευκτος καὶ ἡ γνῶσις τῆς ἠθικῆς καὶ τῶν νόμων, διὰ τῶν ὁποίων τελειοποιεῖται, καὶ διασώζεται ἡ πολιτικὴ συμβίωσις. Ὅτε ἡ γνῶσις τῶν νόμων καὶ αἱ περὶ ἠθικῆς ὀρθαὶ ἰδέαι εἶναι διαδομέναι εἰς τὸν κοινὸν λαόν, τότε συντηρεῖται καὶ τὸ πολίτευμα ἀσφαλέςτερον, καὶ οἱ πολῖται ζῶσι δικαιοῦτεροι καὶ εὐτακτότεροι, καὶ οἱ νόμοι ὀλιγωτέρως ἀδικουντας ἔχουσι νὰ κολάζωσιν. Αἱ δυνάμεις αἱ φυσικαὶ ἢ αἱ ὑλικά καὶ ἠθικὰ παντὸς ἔθνους εὐρίσκονται εἰς τὸ πλῆθος τοῦ κοινοῦ λαοῦ. Ὅταν οὗτος ἦναι τυφλωμένος ὑπὸ τῆς ἀμαθίας, μόλις ἀποζῆ πτωχὸς καὶ θῆλιος, καὶ ἡ πολιτεία αὐτὴ εἶναι ἀδύνατος καὶ ταπεινὴ· ἔπειτα ἕκαστος κινδυνεύει εὐκόλως νὰ παρασύρεται εἰς πράγματα ἀντιβαίνοντα εἰς τὸ συμφέρον του ἐξεναντίας, ὅταν, φωτισμένος ὢν, εὐπορῇ ἕκαστος διὰ τῶν τεχνῶν καὶ τῆς βιομηχανίας, διακρίνη τὰ συμφέροντά του καὶ τὰ πρὸς τὴν πολιτείαν χρέη του, τότε φυλάττει καὶ υπερασπίζει τοὺς καθεστώτας νόμους, τοὺς ὁποίους γνωρίζει βοηθούς καὶ ἐγγυητάς τῶν δικαίων του, δίχως τῆς ἀπολαύσεως τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ ζῆσῃ εὐδαί-

μων· εὐδαιμονεῖ δὲ κοινῶς καὶ ἡ πολιτεία εὐπορος οὖσα καὶ κραταία, καὶ ἔχουσα ὅλα τὰ μέσα τὰ ὑλικά καὶ ἠθικά εἰς τὸ νὰ εὐνομηται ἐσωτερικῶς καὶ νὰ διατηρῆται ἀνεξάρτητος καὶ ἀβλαβὴς ἀπὸ τὰς ἐξωτερικὰς ἐπηρείας.

Ἐκ τούτων γίνεται φανερόν, ὅτι ὁ φωτισμὸς τοῦ ἔθνους καὶ ἡ διάδοσις τῆς ὀρθῆς προπαιδείας εἰς τὸν κοινὸν λαόν εἶναι κοινὸν συμφέρον καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων. Φωτισμὸς ἔθνους δὲν λέγεται τὸ νὰ γένωσιν ὅλα του τὰ μέλη φιλόσοφοι· τοῦτο εἶναι ἀδύνατον· οὐδὲ πάλιν τὸ νὰ περιορίζεται ἡ παιδεία εἰς τινὰ ὀλίγα άτομα ἀπολαμβάνοντα τὰ καλὰ αὐτῆς ὁμοῦ μετὰ τὰ λοιπὰ κοινωνικὰ ἀγαθὰ, ὡς πατρικὴν τῶν κληρονομίαν, ἀλλὰ τὸ νὰ ἔχῃσι τὰ πλείοτερα μέλη αὐτοῦ τοῦ ἔθνους γνώσεις ὀρθὰς τῶν πραγμάτων πρὸς τὸ εὐπόρως καὶ ἐναρέτως ζῆν εἰς τὴν κοινωνικὴν τῶν τάξιν, τὴν ὁποίαν καθεὶς ἐκ τῆς ἀξιοτήτος του λαμβάνει. Ἐκ τούτου δ' ἔπεται ὅτι οἱ πλείοτεροι θέλουσι φρονεῖ ὀρθῶς καὶ γνωρίζει καὶ τὰ ἀληθινὰ τῶν συμφέροντα· θέλουσι ἔπεσθαι ἐκούσιοι εἰς τοὺς καθεστώτας νόμους κατ' ἐπίγνωσιν τοῦ συμφέροντός των, ἐξεύροντες τί ἔχουσι νὰ πράττωσι καὶ τί ν' ἀποφεύγωσι πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν χρεῶν καὶ πρὸς ἀπόλαυσιν τῶν δικαίων των. Αὕτη λέγεται καὶ εἶναι τῷ ὄντι ὀρθὴ καὶ εὐσοχος καὶ ὠφελίμη ἐκπαίδευσις τοῦ ἔθνους, ἀπὸ τῆν ὁποίαν κρέμεται ἡ ἰδία εὐτυχία ἐκάστου πολίτου καὶ ἡ κοινὴ εὐδαιμονία ὅλης τῆς πολιτείας.

I. K.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ἡ Σίφνιος Μούσα· Ἱστορικὰ τῶν παλαιῶν καὶ νέων Ἑλλήνων. - Προκλήρουσις.

Ὁ κύριος Δ. Γουζέλης προκηρύττει εἰς τὴν Γενικὴν ἐφημερίδα ὅτι, τοῦτον τὸν καιρὸν μόνον ἔλαβεν αὐτὸν οἴστρος ποιητικὸς νὰ συνθέσῃ εἰς στίχους βιβλίον περὶ Ἑλλήνων, καὶ μάλιστα περὶ τῆς ἡμῶν ἐπαναστάσεως ἐναντίον τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ἐπειδὴ ὅ,τι φέρει ἡ ὄρα, δὲν φέρουσιν αἰῶνες. Ἀπορίας ἄξιον εἶναι διὰ τί ὁ κ. Γουζέλης λέγει, ὅτι τώρα μόνον ἔλαβεν αὐτὸν οἴστρος ποιητικὸς, ἐν ᾧ, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, ἔχομεν καὶ ἄλλα αὐτοῦ ποιήματα γνωστὰ, τὴν μετάφρασιν τοῦ περιφήμου Ἰταλοῦ ποιητοῦ Τάσσου, καὶ τὴν κρίσιν τοῦ Πάριδος, καὶ τινὰς ὕμνους, νομίζω· ἢ μήπως ἐννοεῖ, ὅτι τώρα μόνον ἔλαβεν αὐτὸν ὁ ἀληθὴς ποιητικὸς οἴστρος διὰ τὸ μέγα καὶ ἔθνικόν

τοῦ πράγματος; ὅπως καὶ ἂν ἦναι, ἀς ἐξακολουθήσωμεν τὴν προκήρυξίν του. Καταλαμβάνει, λέγει, χωρὶς νὰ τοῦ παρατηρήσῃ τοῦτο φίλος, ὅτι διὰ τοιαῦτα σπουδαῖα ἐπιχειρήματα ἀπαιτοῦνται ἄλλα φῶτα καὶ ἄλλοι καιροί. Εἶναι ἀλήθεια, καὶ τοῦτο ἴσως τὸ αἷιον ἐνήργησεν ἕως τοῦ νῦν νὰ μὴ φανῇ οὐδὲν εἰς τὸ κοινὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Οἱ φρόνιμοι συγγραφεῖς Ἕλληνες, πρέπει νὰ καιροφυλακῶσι καὶ νὰ προσμένωσι βέβαια νὰ ὠριμασῶσιν οἱ καρποὶ τῶν ιδρώτων των, ἵνα μὴ ἄκαιροι μᾶς αἰμοδιάσωσι τοὺς ὀδόντας, καὶ τότε νὰ τοὺς προβάλωσιν εἰς τὸ φῶς, καθ' ἣν φαντάζονται ἐντελειαν. Διὰ ταῦτα δὲν ἐπιμέμεται ἀλλὰ καὶ ἐκθειάζει αὐτοὺς τοὺς δεινοὺς συγγραφεῖς. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ δημῶσιν σφεύεται τὴν τόσοσιν πολυπόθητον ἀναγνώσιν τόσοσιν φοβεροῦ ἔργου, αὐτὸς λαμβάνει τὸ θάρρος νὰ τοὺς προλάβῃ, ὡς ἔτυχε, καὶ παρακαλεῖ τοὺς συγγνωμονικοὺς ἀναγνώστας νὰ δεχθῶσι μὲ εὐγένειαν καὶ φιλοφροσύνην, ὡς ὁ ἀγαθὸς δεσπότης δέχεται ἀπὸ ζηλωτῆν ἀμπελοφυτὸν οὐζύζουσαν σταφυλὴν ὡς πρωτόλειον, χαρίζομενος εἰς τὸ οὐζύγλυκον καὶ εἰς τὸ ἄνωρον διὰ τὸ πρῶϊμον καὶ τὸ νεόφαντον.

Τοιαῦτα διαλαμβάνει τὸ προῖμιον τῆς προκηρύξεως· τὸ δὲ ποίημα διαιρεῖται εἰς δέκα ᾠδὰς· ἡ πρώτη θελεῖ περιέχει τὴν δημιουργίαν τοῦ Κόσμου, τὰ κατὰ τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐάν, τὰ τοῦ κατακλυσμοῦ κ. τ. λ. ἕως τοὺς τρεῖς υἱοὺς τοῦ Νῶε· ἡ δευτέρα, τὰ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος πρὶν κυριεῦθῃ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων· ἡ τρίτη, τὰ μετέπειτα, καὶ τὴν ἀλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ἑλλάδος, τὰ τοῦ Ῥωσσοικοῦ στόλου τοῦ διοικουμένου ὑπὸ τοῦ Ὁρλόφ, καὶ τὰ τότε συμβάντα εἰς τὴν Πελοπόννησον κ.τ.λ., τὰ κατὰ τὸν Ῥῆγαν, καὶ τέλος τὰ κατὰ τὸν Ναπολέοντα Βοναπάρτην, ἀφ' οὗ ἔγενεε στρατηγὸς ἕως οὗ ἐξωρίσθη εἰς τὴν Ἀγίαν Ἑλένην· εἰς τὴν τετάρτην ἀρχίζουσι πλέον τὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀπὸ τὰ συμβάντα ἐν Μολδαυοβλαχίᾳ· ἡ πέμπτη ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπαναστάσιν, καὶ ἡ δεκάτη τελειώνει εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Κυβερνήτου καὶ τὰ ἐνεστώτα πράγματα. Ἰπύσχηται νὰ εἴπῃ κατ' ὄνομα τοὺς ἀρχηγούς τῆς ἐνταῦθα ἐπαναστάσεως, τοὺς τύπους τῶν τεθρυλλημένων 15 μαχῶν, τὰς συνεισφορὰς καὶ τὰ δάνεια, τὰ τῆς εἰσβολῆς καὶ καταστροφῆς τοῦ Δράμακῆ, τοὺς ἐμφυλίου πολέμους, τὰ τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὰς διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης μάχας καὶ νίκας, τὰ τοῦ

Μεσολογίου κ.τ.λ. Τίποτε σχεδὸν δὲν θελεῖ παραβλέπει τῶν ἐνδόξων, ἢ ἐλευσινῶν καὶ περιέργων.

Ἀπὸ τὴν κεφαλαϊώδη ἔκθεσιν ταύτην κατανοεῖ ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἔχει σκοπὸν νὰ μᾶς συχουρήσῃ μίαν ἐθνικὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῆς πλάσεως τοῦ Ἀδὰμ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας μὲ πολλὰ ἄλλων ἱστοριῶν ἐπεισόδια· ὡς τοῦτο τὸ ποίημα θελεῖ εἶσθαι τρόπον τινὰ ἡ Ἰλιάς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, μὲ ταύτην τὴν διαφορὰν ὅμως· ὅτι ἡ τοῦ Ὀμήρου ἐξιστορεῖ ἐν μέρος τῆς ἀρχαίας τῶν Ἑλλήνων ἱστορίας, τὴν εἰς τὴν Τρωάδα ἐκστρατείαν καὶ τοὺς τῶν ἐκστρατευσάντων ἀγῶνας· ἡ δὲ Μοῦσα τῆς Σίφνου θελεῖ ψάλλει τὰ πάθη καὶ τὰς τύχας ὀλοκλήρων αἰῶνων τῆς πολιτικῆς ζωῆς, τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Διὰ ταῦτα νομίζομεν τὸ ἔργον ἄξιον συνδρομῆς, καὶ προσκαλοῦμεν εἰς αὐτὴν τοὺς ἀναγνώστας μας, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ ἡ τιμὴ τῆς εἶναι μετρία, 4 Φρ., διὰ νὰ ἐνθαρρυνθῇ καὶ ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ τύπου. Οἱ συνδρομηταὶ πληρόνουν, ἂν ἀγαπῶσι, τὸ ὅλον, ἢ τὸ ἥμισυ, ἢ καὶ καταγράψουσι μόνον τὰ ὀνόματά των, διευθύνοντες αὐτὰ διὰ τὸ ἀσφαλέςτερον εἰς τὸν συγγραφέα, ὅπου κατὰ τὸ παρὸν προεδρεύει. Νομίζομεν δ' ὅτι προεδρεύει τοῦ δικαστηρίου εἰς Σίφνον, καὶ διὰ τοῦτο ἴσως ἐπωνόμασεν καὶ τὸ Ποίημα Σιφνίαν Μοῦσαν.

I. Π.

B.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

ΙΣΤΟΡΙΑ.

Ἀνάκρισις τῆς ὑπὸ τοῦ Κάρα κοινολογηθείσης εἰδήσεως περὶ Γρηγορίου τοῦ Γκίκα, ἡγεμόνου Μολδαβίας, τοῖς περὶ τὸ Ἑγκυκλοπαιδικὸν Ἡμερολόγιον φιλοσοφοῦσι, καὶ παρὰ τούτων ἐκδοθείσης ἐν ἔτει 1778, Νοεμβρ. 15.

Αὐτόγραφον Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου, σωζόμενον ἐν τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ (εἰς 8-ον, σελ. 1-22).

Κάρας τις τῶνομα, εἴτε Γάλλος εἴτε Ἑλλετὸς τὸ γένος, ἐξέδωκεν ἱστορίαν τινὰ τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας τυπωθεῖσαν ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ 1777, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ τὸ τραγικὸν τέλος συντόμως ἐκδιηγεῖται τοῦ ἀθλίου ἡγεμόνος καὶ εὐεργέτου αὐτοῦ, Γρηγορίου Ἀλεξάνδρου Γκίκα. Ἰδὼν ὁ Εὐγένιος εἰς τὸ ἐγκυκλοπαιδικὸν ἡμε-

ρολόγιον κατά τὸ εφεξῆς ἔτος, 1778 Νοεμβρίου 15, τεμάχιον αὐτῆς τῆς ἱστορίας, περιέχον τὴν ἀφοροῦσαν τὸν ἡγεμόνα εἰρημένην περιγραφὴν, ἠσθάνθη παρευθὺς τὴν πρὸς τὸν ἴδιον εὐεργέτην τοῦ Κάρρα ἀγνωμοσύνην, τὴν κατὰ πολλῶν ἄλλων δυσμενεῖαν, τὴν θρασύτητα, καὶ τὴν ἀναίδειαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἀκρίτως καταζηλιτεῦον ὀλόκληρα ἔβη συνεπιπλέκει μίαν συνεχτὴ ψευμάτων σειράν. Ὁ Εὐγένιος λοιπὸν ἀνακρίνει ὅσα ὁ Κάρρας εἰς μικρὸν τι τῆς ἱστορίας αὐτοῦ τεμάχιον ἐτόλμησε νὰ συρράψῃ ψεῦδη. Ἡμεῖς ἐνταῦθα θέλομεν δημοσιεύσει ἀπόσπασμα τῆς ἀνακρίσεως ἀποτεινόμενον εἰς τὰ ἡμέτερα πράγματα, εἰς τὸ ὁποῖον παρεισάγει ὁ Κάρρας τὴν Αὐτοκρατορίσαν τῶν Ῥωσσιῶν μεταχειριζομένην διὰ πολλῶν ὑποσχέσεων ὡς ὄργανα, ἐπιτηδευότατα πρὸς τὴν τῶν Γραικῶν ἐπανάστασιν, τὸν ἡγεμόνα Γκίκα καὶ τὸν ὑπουργὸν τοῦ Βεντούρη.

... Τίς ἔβλεπε πιστεύσει μίαν τὸσον ἀπροσφύτῃ ἐλογίῃ ἀπροσφορῶν τε καὶ ἀουτελῶν μέσων ἀπὸ μίαν σοφωτάτην βασιλίσαν; Μὰ, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος καὶ χωρὶς μέσων ἄλλα ἀρκετὸν ἦτον οἱ Γραικοὶ νὰ καταλάβουν, καθὼς ἐκατάλαβαν, τὴν προθυμίαν τῆς αὐτοκρατορίας πρὸς τὴν αὐτῶν ἀπολύτρωσιν, διὰ νὰ ἀπλώσουν χεῖρας πρὸς τὸν ἐλευθερωτῆν των. Τίς δὲν ἤξευρε, ὅτι τοῦτο τὸ γένος εἶναι φύσει πῶς φιλελευθέρων, καὶ ὅτι οὔτε ἡ τὸσον πολυχρονίως αἰχμαλωσία δὲν ἰσχυρεν ἀκόμη νὰ ἐξαλείψῃ παντελῶς ἀπὸ τὴν καρδίαν του τῆς ἐλευθερίας τὴν ἐπιθυμίαν; Τίς ἀμφισβῆλαι, ὅτι οἱ Γραικοὶ, καὶ χωρὶς τῶν ἔξωθεν προετραπῶν, οἴκειν εἶχον καὶ ἔχουν πάντοτε ἰσχυρὰν τὴν βῆλην εἰς τὸ νὰ ἀποσείσωσιν, ἂν ἦναι δυνατόν, τὴν βαρυτάτην τυραννίδα, ὑφ' ἧς κατατρύχονται; Οὐδαίς δὲν πρέπει νὰ θαυμάσῃ, ἂν ὑποβάλλεται ἔτι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἕνας σπινθὴρ τοῦ ἀρχαίου πνεύματος τοῦ Ἑλληνικοῦ· οὔτε θέλει εὐρεθῆ ἰσως ἄνθρωπος διακριτικὸς, νὰ ἐξενοιδίῃ διὰ τοῦτο τοὺς Γραικοὺς ὡς ἀνάρτας καὶ ἀπίστους (καθὼς τοὺς ἐξενοιδίει ὁ Κάρρας) ἂν εἰς τὴν εὐκαιρίαν ὅπου ἐνόμισαν, ὅτι τοὺς ἦνοιξεν ὁ παρεθὼν πόλεμος, ἐπροθυμίσθησαν καὶ αὐτοὶ νὰ συνεργήσωσιν εἰς τὰ κινήματα μίας δυνάμεως χριστιανικῆς πρὸς ἐπανάκτισιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πολιτεύματος αὐτῶν, καὶ τῆς εὐσεβοῦς πίστεως. Κινδυνεύει οὔτε μεταξὺ τῶν τούρκων οἱ διακριτικώτεροι νὰ μὴ μέμφονται πάρα πολλὰ εἰς τοῦτο τοὺς ὑπάρχουσιν αὐτῶν Γραικοὺς, τοὺς ὁποίους γνωρίζουν καὶ αὐτοὶ μὲ πόσῃν βαρβαρότητα καὶ μὲ πόσῃν ἀπῆναιαν καταδυναστεύουσιν. Ὁ Κάρρας μόνος αὐτὸ δὲν τὸ διακρίνει καὶ δὲν τὸ ἐγχαίρει· ἀλλ' ὅσοι φρονίμοι καὶ συνετοὶ, συμφαινεοῦσιν, ἐλπίζω, κατὰ τοῦτο μεθ' ἡμῶν. Ἄβλιον τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον χάσῃ τὴν ἐλευθερίαν! ἄβλιωτατον ὁμως ἐκείνο ὅπου χάσῃ καὶ τῆς ἐλευθερίας τὴν ἐπιθυμίαν!

10. Μετὰ τὸ προέκτον, μὰς ἀποκαλύπτει ὁ ἱστορικὸς Κάρρας καὶ τὸν τρόπον ἐσχεδιασμένον τῆς τοῦ προέκτου ἐκδόσεως. Ὁ Ἀδθέντης (λέγει) ὁ Γκίκας καὶ ὁ μινίτρος αὐτοῦ ὁ Βεντούρας ἔπρεπε νὰ μεταφράσωσιν εἰς τὴν Γραικῶν γλῶσσαν, καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσωσιν τὰς ἐπιστολάς τῆς Αὐλῆς τῆς Πετρούπολεως, τὰς πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ Μωρέως καὶ τοῦ Ἀρχιεπαρχοῦ. Ἄν ἤθελεν εἰπεῖ ὁ ἀναγνώστης ἐδῶ τώρα, ὅτι ὁ Κάρρας, πρὶν ἀποσταθῆ, διὰ τῆς τοῦ Γραικοῦ Παπακίου μεσιτείας, παιδαγωγὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ ἡγεμόνος Γκίκα εἰς Ἴασιον, συνεδρίαζεν ἐν Πετρούπολει σύμβουλος μεταξὺ τῶν

βασιλικῶν, καὶ ἦτον συγκατανοῦνς ὅλων τῶν ἐκεῖ ἀπορρήτων; Ἄς μείνουσιν εἰς ἕνα μέρος, οἱ τοῦ Ἀρχιεπαρχοῦ οἰκητορες, οἵτινες κατ' ἀνάγκην εἶναι πάντοτε ὑποχρεοῖσι ἐκείνης τῆς δυνάμεως, ἡ ὁποία θαλασσοκρατεῖ, καὶ χρέος ἔχουν νὰ ὑπακούωσιν, χωρὶς νὰ ἔχουν τρόπον νὰ ἀντισταθῶν. Ἀλλὰ τί θέλει ἀπακριθῆ ὁ Κάρρας. ἂν μάθῃ καὶ αὐτὸ ἐκείνο ὅπου ὄλοι ἤξευρουσιν, ὅτι ἡ τῶν Πελοποννησίων δημεγεσία, καὶ ἡ τῶν Μεσολογητῶν προσέτι, εἶχε προδιατεθῆ ἐκ πολλοῦ, καὶ ἔτι εἶχε καὶ ἀναφανῆ καὶ δι' ἔργων πρὶν ἀκόμη ὁ Γκίκας καὶ ὁ Βεντούρας ἀπαχθῶσιν αἰχμαλωτοὶ εἰς Πετρούπολιν. Πῶς; ποιήματα ἐδῶ ἴσως φησὶ ὁ Κάρρας, διὰ νὰ τοῦ συχωρήσωμεν νὰ πλαττῆ πρὸς ἀφέσκειαν ἀναχρονισμοὺς, οὐκ περὶ τῶν Μηδικῶν καὶ Τρωϊκῶν, καὶ περὶ τῶν παλαιῶν καὶ τριπαλαίων Ἀρκαδικῶν (τῶ ὁποῖον ἰσως ἐπιτρέπεται εἰς μόνους τοὺς ποιητάς) πραγμάτων, ἀλλὰ περὶ συμβεβηκότων νεαρῶν ἔτι καὶ προσφάτων, τῶν ὁποῖων ζῶσιν ἐπιτηρές τε καὶ φραστικῆς εἰσέτι καὶ καθ' ἡμᾶς πολλοὶ, οἱ καὶ παρόντες; καὶ δρᾶσαντες; Πλὴν ἂς συχωρήσωμεν καὶ τὸν ἀναχρονισμὸν, καὶ ἂς ὁμολογήσωμεν ὅτι, ἀφ' οὗ οἱ ἀπὸ Βουκουρεστίου ἀπαχθέντες (ὁ Γκίκας, καὶ ὁ Βεντούρας) ἔθλασαν εἰς Πετρούπολιν, τότε δὴ τότε ἐγένεον αὐτοὶ τὰ ὄργανα, δι' ἧν εἰκνίθη ὁ τῶν Γραικῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα στασιασμός; Τί συνέτηξαν (παρὰ κλῶ) ἡ τί διέπραξαν ὁ Γκίκας καὶ ὁ Βεντούρας εἰς τοῦτο; Δύο τινὰ (λέγει ὁ ἱστορικὸς)· τὸ μὲν, ὅτι μετέφρασαν τὰ Ῥωσικὰ γράμματα, τὰ πρὸς τοὺς Πελοποννησίους, τὸ δὲ, ὅτι καὶ τὰ ἐπιβεβαίωσαν. Πῶς; εἶχον χεῖρας μεταφραστῶν ἐν Πετρούπολει οἱ Ῥωσοὶ, καὶ περιέμενον νὰ ἔλθουν εἰς αὐτοὺς; ὁ Γκίκας καὶ ὁ Βεντούρας ἀπὸ Βουκουρεστίου αἰχμαλωτοὶ; ὁ Γκίκας καὶ ὁ Βεντούρας μεταφράσται, οἱ ὁποῖοι τὴν Ῥωσικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ μεταφράσωσιν, οὔτε τὴν ἤξευραν, οὔτε τὴν ἔμαθαν; Πῶς; ἡ Ῥωσικὴ Αὐτοκρατορικὴ χρεῖαν εἶχε νὰ μεταχειρισθῆ τὸ χεῖρ ἐκείνο ὅπου δορυβάτων ἔδωκε, διὰ νὰ ἐπιγράψῃ καὶ νὰ ἐπισφραγίσῃ τὰ πρὸς τοὺς Πελοποννησίους προβλήματα τῆς; καὶ ἐχρεώζετο ἡ Αὐτοκρατορὶς τὴν ἐπιβεβαίωσιν τῶν γραμμάτων αὐτῆς; νὰ τὴν λάβῃ παρὰ τῶν Βλαχίων, διὰ νὰ ἔχῃ τὸ ἀξίωσον; Ἡ τοῦ Κάρρα κάρρα δὲν ἦτον ἐσβασιώτατα εἰς τὸν τόπον τῆς, ὅταν τα τοιαῦτα ἔγραφον.

11. Ἄς ὑποφέρωμεν ὁμως νὰ ἀκούσωμεν τὸν ἱστορικὸν μας ἀναφέροντα καὶ τὰ ἀκόλουθα. Ὁ μὲν Βεντούρας (λέγει) ἔπεισε τὴν Αὐτοκρατορικὴν Αὐλὴν νὰ ζητήσῃ παρὰ μόνου τοῦ Γκίκα τὴν τῶν πρὸς τοὺς Πελοποννησίους γραμμάτων ἐπιβεβαίωσιν· ἔπεισε τὸν Γκίκαν νὰ ἐπιβεβαίωσῃ αὐτὰ τὰ γράμματα μόνος αὐτός. Πολλὰ εὐκολόπιτος εἶναι (ἕνα μὴδὲν ἄλλο εἶπω) ὁ Κάρρας πιστεῦον ἐκείνον ὅπου ἐδιγμήθη τὰ τοιαῦτα εἰς αὐτὸν, ἂν αὐτὸς δὲν ἦναι τῶν τοιούτων ὁ ἐφευρετῆς καὶ ὁ πλάστη; Ἐπειτα τὰ γράμματα πέμποντα παρὰ μοναχῶν Γραικῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Καὶ διατὶ παρὰ μοναχῶν, εἰς καιρὸν ὅπου ἦτον ἀπανταχθὲν τοῖς πᾶσιν ἠνωσμένη ἡ εἰς τὴν Πελοπόννησον πρῶτος; καὶ προσωμίζοντο ἐκεῖ ἀκωλύτους ναυτικοὶ στόλοι; καὶ περιήρχοντο ὀλόκληραι στρατιαί; Καὶ παρὰ τίνων δὲ μοναχῶν; τίνες μοναχοὶ Γραικοὶ εὐρέθησαν ἐν Πετρούπολει, ὅταν ἐκεῖ ὁ Γκίκας ἔθλασεν; ἕνας ἄγνωστῆς· ἀλλ' αὐτὸς ἐπέμπεθη εἰς τὰ Ῥωσικὰ καθάβια ἐφημέριος, ὅστις καὶ ἀπέθανεν. Ἄλλος μετὰ ταῦτα ἔθλα, Καισαριεὺς· πρωτοσύγγελος τοῦ Οὐγκροβλαχίας; Ἄλλ' αὐτὸς μείνας ἐπὶ πᾶσιν ἐν Πετρούπολει μετὰ τοῦ ἀρχιερέως αὐτοῦ, ἐπέστρεψε κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Βλαχίαν, ὅπου καὶ μετ' ὀλίγων ἐπροβιβάσθη Ῥωμικὸς ἐπίσκοπος. Καὶ τὸ κεφάλαιον, ὅταν οἱ δύο οὗτοι μοναχοὶ εὐρέθησαν ἐν Πετρούπολει, ὁ τῆς Πελοποννήσου στασιασμός καὶ ἡ κίνησις ἔτρεχεν ἤδη εἰς τὰς πλατείας τῆς πόλεως ἐκείνης περιβυλλόμενος.

12. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν γραμμάτων, τῶν ὑπὸ μὲν τοῦ ἡγεμόνος Γκίκα ἐπιβεβαιωθέντων, διὰ δὲ τῶν Γραικῶν μοναχῶν (ὡς λέγεται) ἀποσταλέντων, εἶναι

καὶ αὐτὸ τῆς τοῦ ἱστορικοῦ Κάρρα κάρρας ἀξίον ἐπιγίννημα. Τί ἐκατέρωθεν αὐτὰ τῶν γράμματα; Ἐκατέρωθεν τοῦτο· ἀφ' οὗ ὁ Ῥωσσοῦς στόλος ἐβῆσεν εἰς τοὺς ὄρους τοῦ Ἀρχιπελάγους, εὐθὺς οἱ Δουλιζινιώται (λέγει) ἐπανέστησαν κατὰ τὸν Τούρκον. Οἱ Δουλιζινιώται ἱπανίστησαν κατὰ τὸν Τούρκον! οὐά! ὅλον τὸ ἱναντίον, οἱ Δουλιζινιώται, ὡς Τούρκοι, ὄρησαν κατὰ τὸν Χριστιανόν. Οἱ Δουλιζινιώται πειρατεύοντες ἀσπλάχθοναν ὡς ἀποστάτας τοὺς ταλαυπόρους Πελοποννησίους, ἔπειτα τοὺς ἐπωλοῦσαν ἔθεν κἀκίθεν εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἰονίου πελάγους, εἰς τὴν Ἥπειρον, εἰς τὴν λοιπὴν Ῥωμανίαν, εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ἣ ὅπου ἄλλου ἠδύναντο. Οἱ Δουλιζινιώται, καθὼς καὶ ἄλλοι Ἀλβανῖται Τούρκοι, ἐσπλάττησαν τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ ἐν Μισολογίῳ, καὶ Ἀνατολικῷ δυστήνους Γραικοὺς, καὶ κατὰ κράτος τοὺς ἠράνισαν· οἱ Δουλιζινιώται τῶς συνήθρισαν δυνάμεις καὶ ναυτικὸν ὑπὲρ τὸν ὀμοσθηζόντα Τούρκον κατὰ τὸν πολεμοῦντων Ῥώσων, ὅφ' ὦν τῶος καὶ ἐγγὺς τῆς Πάτρας κατεναυμαχίστησαν καὶ κατετροπώθησαν. Ἀδύνατον ἄνθρωπος εἰς διηγήσειον σύγγραμμα νὰ διηγήθῃ περισστέρα ψεύματα ἀπὸ τὸν ἱστορικὸν μας Κάρρα. Ὁ Ἡρόδοτος, ἂν συνέγραφε ψευδῆ πολλά, τὰ συνέγραψεν ὅμως ὡς μυθολογήματα παλαιὰ, καὶ παρὰ τοῦ χύθην ὄχλου περιχρόμενα καὶ πιστευόμενα· ὁ Κτισίας, ἂν ἐπλασεν ἀπίθανα, τὰ ἐδιηγήθη ὅμως ὡς εἰς πρῶτότατῳ ἀπωσισμέναις γαῖαις καὶ χώραις θαυμασιῶς συμβαίνοντα· ὁ Λουκιανὸς, ἂν ἐπερίγραφε πολλὰ τερατώδη καὶ ἀνοπόστατα, τὰ ἐπαράστησεν ὡς εἰρῶν πρὸς ἕλεγχον τῶν ἐν ταῖς ἱστορίαις ἀναισχύντως ψευδολογούντων, ὅθεν ἐπέγραψε καὶ τὸ κριτικὸν ἐκείνου σύνταγμα, κατ' ἀντίφρασιν, περὶ ἀληθοῦς ἱστορίας· καὶ προειμιάζων ἐμολογεῖ τὸν σκοπόν, ὅτι ἐπιχειρεῖται ἐπιτήδεις νὰ ψευδολογήσῃ. Ὁ Κάρρας μόνος ἐτόλμησε νὰ ψευδῆ, διακρινόμενος ὅτι ἀληθῆ γράφει, καὶ εἰς πράγματα ὅπου ἐγένεον εἰς τὰς ἡμέρας μας, καὶ συνέθησαν ἔμπροσθεν εἰς τὰ ὄμματά μας.

13. Ἐπὶ τοῖς οὕτω σαθεῖς θεμασίαις, ἃ προκατέβαλον, ἐπιτιθεῖς ἀρμόζουσαν τῆς κορωνίδῃ, ἐπιφανεῖ ὁ ἱστορικός Κάρρας· καὶ τοιοῦτον (λέγει) ἐστάθη τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πολιτικῆς τῶν Ῥώσων, καὶ τῆς ἀπιστίας τῶν Γραικῶν. Θαυμασάτα! κατονεύει τὸ κριτικὸν τρόπος ὁ λογιώτατος Κάρρας δύο ἐνώλητρα ἔθνη, τὸ ἔθνος τῶν Ῥώσων, καὶ τὸ ἔθνος τῶν Γραικῶν. Κατηγορεῖ τὸν μὲν Ῥώσων, πολιτικὴν πανευργίαν· τὸν δὲ Γραικῶν, ἀνταρσίαν ἀγνώμονα. Οἱ Ῥώσοι δηλαδὴ ἐπολιτικεύθησαν εἰς τὸν παρελθόντα πόλεμον, ἐπιχειρισθέντες, μὲ τὴν κίνησιν τῶν Γραικῶν, νὰ ἐλάψουν τοὺς Τούρκους· οἱ Γραικοὶ, ὑπακούσαντες εἰς τὰς δολερὰς προτροπὰς τῶν Ῥώσων, ἐφάνησαν ἀντάρται τολμηροὶ, ὑψηλοὶ ἀπίστοι, δούλοι ἀγνώμονες πρὸς τοὺς ὀθωμανοὺς τοὺς κυρίους αὐτῶν. Ὡσάν νὰ μὴ ἦτον συγκεχωρημένον εἰς τοὺς Ῥώσους, εἰς ἓνα πόλεμον τῆδ' κεκρυμμένον, νὰ ἐπιχειρισθῶσι νὰ ἐλάψωσιν, εἰσδητήσῃ τροπῶν δυνηθῶσι, τοὺς πολεμίους καὶ ἀπίστους Τούρκους, καὶ νὰ ἐσθηθῶσι κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον τοὺς τυραννομένους καὶ ὀμοπίστους Γραικοὺς· ὥσάν νὰ μὴ ἦτον ἐπιτραχημένον εἰς τοὺς Γραικοὺς τὸ νὰ ὀρεχθῶν, καὶ νὰ ἐπιθυμήσων, εἰς πᾶσαν δοθεῖσαν εὐκαιρίαν, τοῦ ἰδίου πολιτεύματος καὶ τῆς ἑαυτῶν θρησκείας τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀσφάλειαν, καὶ ἀπὸ ἓνα γένος μέγα, ἐνδοξόν, ἰσχυρόν, φιλικόν, καὶ ὀμοπίστον νὰ τὴν ἐλίπουν. Τί νὰ εἴπωμεν ἡμεῖς εἰς τὸν Κάρρα; . . . Ἄλλὰ καὶ τί ἄρα γε θέλουσιν εἰπεῖ ἀκούσαντες ἐκείνο τὸ μεγαλοφυῆς αὐτοῦ ἐπιφώνημα; τί θέλουσιν εἰπεῖ, ἐπὶ τῶν παρεούτων περιστάσεων ἐξ ἑνὸς μέρους οἱ Γάλλοι, ἐκ τοῦ ἄλλου οἱ Ἀμερικανοί; ἀγκυλὰ καὶ φαίνεται νὰ ἔχῃ διαφορὰν μεγάλην καθ' ἑκάτερον, δικαίωμα πρὸς δικαίωμα, καὶ ἀποστάσιν σχεδὸν τοσαύτην, ὅσον οὐρανὸς ἀπέστι γὰρ γῆς.

συγγραφείσα παρὰ Ἐπιφανεῖον διδασκάλον ἐκ τῆς αὐτῆς νήσου.

Ἐστὶ ἡ Σχιάθος νῆσος ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ὀνομαζομένη ἴσως τοιῶδες ἀπὸ τῆς σκιάς τοῦ γειτνιαζόντος ὄρους Ἄθω, ἢ βάλλει ἐπὶ σταδίους τριακοσίους, κατὰ τὸν Βυζάντιον Στέφανον καὶ οὕτω μὲν ἡ νῆσος λαβοῦσαν δοκεῖν τὴν κλίσιν, ἀφ' ἧς καὶ ὁ οἰκῆτωρ παρωνυμεῖται Σχιάθιος, ὡς ὁ αὐτὸς Στέφανος εἰς τὰ ἐθνικὰ αὐτοῦ μαρτυρεῖ.

Κεῖται δὲ πρὸς τῇ Εὐβοίᾳ νήσῳ ἀπέχουσα ἐκατέρωθεν Δημητριᾶδος καὶ Σκοπέλου σταδίους ἐννέα· τῶν δὲ μεγέθει μικρὰ, τριχίοντα μιλίων ἰταλικῶν περιφέρειαν ἔχουσα, κατὰ τὸν Γεωγράφον Μελέτιον· ἀλλ' ἡ χώρα εὐγεωγ, ἀέρι ὑγιεινῷ περιεχομένη καὶ δάτεσι κομῶσα, καὶ ἐρίθουσα καρποῖς παντοδαποῖς, καὶ οἴνου μάλιστα γεννητικῇ καλλίσου.

Πλεῖστον δ' εἰς γεωργικὸν καρποῦς ἐπέδωκεν ἂν, εἴγε καλλιεργεῖται παρὰ τῶν οἰκούντων μετήλαχεν· ἀλλ' ἀπέχθως ἔχει πρὸς γεωργίαν τὸ γένος τῶν οἰκούντων,

Τὸ πάλαι δὲ ἡ νῆσος ἐκαλλιεργεῖτο, ὡς Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Φιλίππου λόγῳ μαρτυρεῖ, ὑποτιθέμενος τοῖς Ἀθηναίοις, ὅτι ἦν ἐπιτηδεῖα εἰς τὸ παραχειμάσαι τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων ἐν αὐτῇ διὰ τὸ κάλλισον λιμένα ἔχειν καὶ διὰ τὸ σῖτον ἐκεῖ πεφυκεῖν πολὺν καὶ ἱκανὸν θρέψαι στόλον πολεμικόν, ὅτε ἤθελον μάχεσθαι Φιλίππῳ τῷ Μακεδόνι, σύμμαχον ἔχοντες τὴν νῆσον ἐν ἐκείνῳ τῷ πολέμῳ, ὡς καὶ Ἀῆμιον, καὶ Πεπάρηθον, καὶ ἄλλας πολλὰς πόλεις συμμαχίδας.

Ὅτι δὲ τοπάλαι λαμπρὰ μὲν ἦν ἡ νῆσος, μαρτυρεῖ τάτε σωζόμενα λείψανα τῶν φαινομένων ἐτι λαμπρῶν οἰκοδομῶν, καὶ τῶν ἀνακαλυφθέντων κατὰ καιρὸν ἐπιγραφῶν, δι' ὧν δείκνυται, ὅτι ἡ νῆσος ἔσχε διοίκησιν ὁμοίαν ταῖς Ἀθήναις κατὰ φυλάς διηρημένην, καὶ Βουλὴν καὶ Ἀῆμιον συνιστώσα, καὶ πόλιν, καὶ ἀκρόπολιν ἔχουσα, τὴν μὲν Ἄνθην, τὴν δὲ Αἰτήν ὀνομαζομένην (1), στρατιωτικὸν τε, καὶ ναυτικόν,

καὶ ἐν πολλοῖς μέρεσι φρούρια, καὶ τείχος διαμπερὲς χωρίζον ταύτην· Φίλιππος δὲ ὁ Μακεδὼν ἀριστεύσας κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἐν ἐκείνῳ τῷ πολέμῳ, ἐγειρόμενος καὶ κατὰ τῶν συμμαχίδων ταῖς Ἀθηναίας νήσων, κατέστρεψε πολλὰς, καὶ κατεδαφίσας τότε τὴν πόλιν

(1) Ὅλα ταῦτα πρέπει νὰ ἐπισηρῶσιν ἐπὶ τινος ἀρχαίας μαρτυρίας.

φαύτην τῆς νήσου, καὶ ἀκρόπολιν, μετὰ τῆς Πεπαρίθου, ὡς ὁ Γεωγράφος Ἰσοραῖ Μελέτιος.

Ταῦτα δὲ διεξελθόντες, φέρε διαλάβωμεν καὶ τὰς κατὰ τοὺς διαφόρους καιροὺς μεταβολὰς, ἃς ἔλαβεν ἡ νῆσος. Αὕτη γὰρ μετὰ τῶν τῶν Ἑλλήνων ἀρχῆν Ῥωμαίοις φαίνεται ὑπεῖξαι μετὰ πάσης τῆς Ἑλλάδος, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ εὐρεθεῖσαι ἐπιγραφαί· κἀντεῦθεν Ῥωμαίοις εὐσεβοῦσι μέχρι τῶν ὑστέρων χρόνων τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας. Κλονιζομένης τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ τυφῶνος τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ σκοτοδεινιαζούσης τέως, καὶ τὰ λοιπὰ πνεοῦσης, τότε ἔνετοὺς ἰσχύρηται εὐκαιρίας δραξαμένους ἀφελεῖν πολλὰς τῶν νήσων τῆς τῶν Ῥωμαίων δεσποτείας, Πελοπόννησον δηλαδὴ, Κύπρον, Κρήτην, Ρόδον, Εὐβοιάν τε καὶ ἄλλας τῶν Κυκλάδων μετὰ καὶ τῶν ἄλλων καὶ τὴν Σκιάθον. Ἀλλὰ κρατησάντων τοῦπειτα τῶν Ὀθωμανῶν αὐθις οἱ ἔνετοὶ διὰ δέκα καὶ ὀκτὼ ἡμερῶν πολιορκίας ἐπὶ συνθήκῃ εἰλήφασιν, καὶ τοὺς ἐκεῖσε οἰκούντας τότε Ὀθωμανοὺς, ἀλλαχθέντες εἶασαν ἀπελθεῖν, οἰκήσαντες εἰς τινα τόπον τῆς Μαγνησίας γῆς, Λεχώνια ὀνομαζόμενον, ὅπουγε μέχρι τοῦδε διατελοῦσιν οἰκούντες οἰούτων ἀπόγονοι (2).

Μετὰ δὲ, Ὀθωμανοὶ πάλιν κατέσχον τὴν νῆσον, Μπαρπαρώσσα τινὸς λεγομένου ἀρχηγούντος καὶ ἀξίαν ἔχοντος ναυάρχου, ἐξ ὅτου μέχρι τῆς σήμερον κατακρατοῦσι ταύτην οἱ βάρβαροι.

Εἰσι δὲ καὶ εὐρεθεῖσαι ἐπιγραφαὶ ἐν Μαρμάροις αἰδε·

ΤΟΝ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΚΑΙ ΘΕΙΟΤΑΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ
ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ ΤΡΑΪΑΝΟΝ ΑΔΡΕΙΑΝΟΝ ΟΛΥΜΠΙΟΝ
Ο ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΔΠΟ ΠΑΤΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ
ΜΝΕΙΑΣ ΧΑΡΙΝ.

Ἐ τ ἔ ρ α.

ΤΟΝ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΚΑΙ ΘΕΙΟΤΑΤΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ
ΣΕΒΗΡΟΝ ΣΕΜΠΤΙΜΙΟΝ ΠΕΡΤΙΝΑΚΑ
Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΙΩΝ
ΕΠΙΜΕΛΗΣΑΜΕΝΟΥ ΥΑΚΙΝΘΟΥ ΠΙΣΤΟΥ
ΑΝΘΗΣ ΗΡΕΕ ΕΠΩΝΥΜΟΥ ΑΡΧΗΣ.

(2) Ἴσως τὸ 1470 ὅτε ὁ Μωάμεθ κατέκρουσε τὴν πλοσίον Εὐβοίαν, ἀλλὰ περὶ πρώτου οἱ συγγραφεῖς δὲν ἀναφέρουσι τίποτε.

Εὐρέθη δὲ καὶ πρὸς δέκα χρόνων εἰς λίθος τετράγωνος ἔχων ἐνὰ ἔριππον ἄνδρα καὶ τοιαύτην ἐπιγραφὴν.

ΖΩΠΥΡΟΣ ΘΕΙΟΣ ΑΡΧΩΝ.

Τοῦτο δὲ ἐλήφθη παρὰ τινος ἀνθρώπου τοῦ διερμηνέως τῶν Ὀθωμανῶν. Ἐν δὲ τῷ παρελθόντι ἔτει 1800 εὕρηται ἕτερος λίθος τετράγωνος, ἔχων δύο γυναῖκας γλυπτὰς ἑλληνικαῖς ἱματίαις ἡμφιασμένας, ὁμοίας ταῖς Χάρισι τῇ ὠραιότητι τοῦ σώματος, καὶ τῷ σεμνῷ τῶν ἐνδυμάτων, καὶ τοιαύτην ἐπιγραφὴν·

ΔΑΦΝΗ ΚΛΕ ΣΚ ΧΑΡΙΤΩ
ΚΡΙΤΩ ΙΜΕΩΝΟΣ ΑΘΙΑ ΝΟΣ
ΡΕΑ.

Τὸ δὲ νόμισμα τῆς νήσου ἦν τοιοῦτον, ὡς εὕρηται· ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους Ἑρμῆς μετὰ τοῦ κηρυκείου, ἐκ τοῦ ἄλλου ἐπιγραφὴ Σκιάθίων.

Αὗται αἱ περὶ Σκιάθου ἱστορικαὶ εἰδήσεις ἐπέμψθησαν πρὸς τὸν Ἐφορον τοῦ Μουσείου ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας τῆς νήσου ἐκείνης, ἥτις τὸν παρακάλεϊ νὰ τὰς δημοσιεύσῃ. Τὴν ἀξίειταιον ταύτην ἐπιθυμίαν ἐκπληροῦμεν τώρα. Μολοντοῦτο παρεκβάσει τινὰς, καὶ προέμια μὴ συντελούντα εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ἐκρίνομεν εὐλογον ὡς ἀποβάλλωμεν, ἀναπληροῦντες τὰς ἀφαιρέσεις ταύτας μὲ τινὰς ἄλλας εἰδήσεις, τὰς ὁποίας ὠφέλιμον νομίζομεν νὰ ἐπισυναψώμεν.

Ἡ Σκιάθος δίπολις καὶ λιμὴν (Σκυλάξ Περιπλ.) ἀπέχει τοῦ ὄρους Ἄθω 15 μίλια, κατὰ τὸν Ἱεροκλῆ. Κακῶς ὁ Ἡσύχιος τὴν ἀριθμῆι μεταξὺ τῶν Κυκλάδων. Περί τῆς θέσεώς τῆς ὁμιλεῖ καὶ ὁ Ἀπολλώνιος περιγράφων τὸν πλοῦν τῶν Ἀργοναυτῶν.

ἔδνε δὲ Σηπιάς ἀκρη
Φαίνετο δ' εἰναλίη Σκιάθος, φαίνοντο δ' ἀποθῶν
Περσεταί, Μάγνησα (Α', σ. 582)

Τὸ ὄνομα αὐτῆς δύναται νὰ παραχθῇ ἐκ τοῦ Σκιά, πολίχμιον Εὐβοίας (Στεφ.)· καὶ ἡμεῖς ἐξέυρομεν, ὅτι μετὰ τοὺς Πελασγοὺς κατοίκησαν τὴν νῆσον οἱ Καλκιδεῖς, ἔθνος τῆς Εὐβοίας.

τὴν Σκῦρον δὲ καὶ
τὴν Σκιάθον ἐκ Θράκης διαβάντες, ὡς λόγος,
Πελασγιῶται, πάλαι δὲ ἐρήμους γενομένας
Αὐτὰς ἀπάσας Καλκιδεῖς συνώκησαν. (Σκύμωνος, σ. 582)

Ἐξ μίλια περίπου μακρὰν τῆς Θεσπιάδος πρὸς δυσμὰς, διαχωρίζεται προσεῖτι αὐτῇ ἐκ τινος πορθμοῦ, καὶ δὴ δέκα μίλια πρὸς ἀρκτον ἀπέχει τῆς Εὐβοίας, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Στέφανος καὶ ὁ Ζουίδας τὴν λέγουσιν νῆσον Εὐβοίας, μολοντὶ ἄρθρωτερον ὁ Στράβων (Θ', 43) πρώτην θέτει αὐτὴν μεταξὺ τῶν ἐν ὀνόματι νήσων, αἱ ὁποῖαι πρόκεινται τῶν Μαγνητικῶν. Καὶ τῷ ὅτι, πλεονεχίς πρὸς ἀρκτον εἰσέρχεται εἰς στενὸν τι ἐγγύς

βατιμύμενον ἀριστερόθεν ἐκ τῶν παραλίων τῆς Μαγνησίας, καὶ δεξιόθεν ἐκ τῆς Σκιάθου. Κινούμενος δὲ στόλος τοῦ Εἰρήου ἐκ τῆς πόλεως Θέρμης κατὰ τῆς Ἑλλάδος, δέκναι πλοῖα διεύθυνε πρῶτον πρὸς τὴν Σκιάθον, ὅπου ἐναυμάχησαν μὲ τρία Ἑλληνικά, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ τοῦ Αἰγυπτιῶτου Πυθίου τοῦ Ἰσχυνοῦ εἶδεναι δειγμάτων ἀξιωματικῶν ἀνδρίας. Ἐκράτουν τότε τῆς νῆσου εἰ Ἑλλήνες, παρὰ τῶν ὁποίων ἔμαθον τὸ ἔργον διὰ πυρῶν εἰ ἄλλοι εἰ ἐπ' Ἀρτιμιῶν στρατοπεδουμένοι. Τὰ εἰρημίαια τῶν βαρβάρων πλοῖα, ὑπὸ τοῦ Σκυρίου Πάμμωνος ὀδηγούμενα, ἐπέπλεον εἰς τὴν μεταξὺ Σκιάθου καὶ Μαγνησίας κειμένην ὄραλον πέτραν, ἣτις καὶ Μύρμηξ ἑκαλεῖτο, λίθινον στήλην διὰ τὴν χρησιμεύσει ὡς σημεῖον εἰς τὸν στόλον, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κεκαλυμμένου ἐκείνου κινδύνου (Ἡρόδοτ. ἦ, 181, 182, 183).

Τὴν νῆσον ταύτην, εἰς τὸν κατὰ Φιλίππου πόλεμον, παρεκίπει ὁ Δημοσθένης τοῦς Ἀθηναίους (κατὰ Φιλίπ. Α΄.) καὶ καταλάσσειν ὅμοι μὲ τὴν Ἀθήνην καὶ Θάσον, διὰ τὰ ἑξακμάσσου ἐκεῖ, ὡς ἔχουσαν ἀσφαλῆ λιμένα, καὶ σίτον καὶ πάντα τὰ τοῦ στρατεύματος ἀναγκαῖα παρέχουσαν. Ἦθελον οὖραὶ αὐτοῦ κατ' ἐξοχὴν καλῶν οἶνων, τὸν ὁποῖον Στράτις ὁ κομικός, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου (βιβ. Α΄), ἐπαινῶ οὕτως:

Οἶνος κοκκίζει τοῖς ὀδοπόροις πιεῖν,
Μέλας Σκιάθιος ἴσον ἴσῳ κεκραμένος.

Ὁ τελευταῖος τῆς Μακεδονίας Φίλιππος πολέμῳ κατὰ Ῥωμαίων, Ἄττάλου καὶ Ἀθηναίων, διέταξε νὰ καύσῃ καὶ νὰ φθεῖρωσι τὴν πόλιν τῆς Σκιάθου, διὰ τὴν μὴ ἔχουσαν γίνεαι λιμένα καὶ ἔμακρον τοῦ στόλου τῶν ἑλλήνων τοῦ ἄλλ' αὐτοῖ περιπλέοντες ὤρμησαν ἐκεῖ μὲ τὰ πλοῖά των, καὶ εἰ ἰππεῖς περιερχόμενοι τοῦς ἐσπαρμένους ἀγροῦς μετέφερον εἰς αὐτὰ καὶ σίτον καὶ πᾶν ἔτι ἠδύνατο νὰ εὐρωσι ἀναγκαῖον, μελόντες ὀλίγα ἀναπελειφθῆσαν, καὶ εἰ Σκιάθιος ἀναξίως ἐπαθον τοιαύτην ζημίαν (Tit. Liv. Δεκ. Α΄, βιβ. 1). Εἰς τὴν Σκιάθον ὑπῆγε καὶ ὁ Ἄντιοχος, ὅτε μετὰ Φιλίππου καὶ Αἰτωλῶν κατὰ Ῥωμαίων συνεμάχησαν, ὅπου συλλέξας τὰ πλοῖά του, ἐκίθειν πρὸς Δημητριάδα ἀπέπλευσε (Tit. Liv. Δεκ. Α΄. βιβ. 4).

Ὁ Μιθριδάτης πολέμῳ τοῦς Ῥωμαίους ἐπαμφε στόλον ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Μητροφάνους διὰ τὴν κυριότητα τῆς Εὐβοίας, τὴν Δημητριάδα καὶ τὴν Μαγνησίαν καὶ ἐπειδὴ αὐτὰ τὰ μέρη δὲν εἰδόμενα τὰ τοῦ Μιθριδάτου, ἐλελήττηεν αὐτὰ, καὶ κατέστησε ταμίον τῆς λείας τῆς Σκιάθου. Τότε Βρύττιος Σούρας, πρεσβυτῆς ἄν Κ. Σεντίου, στρατηγῶ τῆς Μακεδονίας, ἐπέβη ἐναντίον τοῦ Μητροφάνους, καὶ νικήσας αὐτὸν ἐξουσίασε τὴν νῆσον, ὅπου ἐκρέμασε δούλους τινὰς τῶν πολεμίων, τῶν δὲ ἐλευθέρων ἀπέτεμε τὰς χεῖρας (Ἰσπαν. Μιθριδ. 29).

Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀπορίας ἄξιον ἂν αὐτὴ ἡ νῆσος ὑπὸ τοσούτων δυστυχιῶν πολεμυμένη ἔγινεν ἀκολούθως ἀσημάντος: ὅθεν ὁ Σένεκας ἀριθμῶν αὐτὴν μὲ τὴν Σέρφον καὶ Γύαρον, καὶ τὰς τρεῖς ταύτας τάττει μεταξὺ τῶν ἐρήμων τόπων καὶ τῶν τραχυτάτων νήσων (Consol. ad Helv.).

Τὴν νῆσον ταύτην ὑποκειμένη μὲ τὴν ἐπίλοιπον Ἑλλάδα εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκυριεύσαν τὸ 1265 Ἄνδρέας καὶ Ἰσαβέλλα τῶν Γκιζῶν, δ' ἀδείας τῶν Ἑνετῶν, τῶν ὁποίων ἀνεγνώριζον τὴν ὑπεράρτην ἐξουσίαν (alto dominio) (P. Just. Hist. Ven. L. II). Ἐπειτα δὲ ὑπετάχθη κατὰ κράτος εἰς τοὺς Ἑνετοὺς τὸ 1538· καὶ καθ' ἕν κατὸν ὑπὸ Ἰερωνίμου τοῦ Μέμμου ἐδοικεῖτο, ἐκράτησε πολεμίας τῆς νῆσου ὁ Βαρβαρόσσας ἐπειδὴ, ἐν ᾗ ὁ Μέμμος ἀνίστατο καὶ ὁ ἑλλήνων ἐπροσπάθει νὰ τὸν βιάσῃ παντοίῳ τρόπῳ νὰ ὑποκύψῃ, συνέταξε νὰ πληρωθῇ ὑπὸ ἑλλήνων τοξοῦ,

καὶ εἰ κατοικοὶ θρησῶδες φρονέοντες αὐτὸν κείμενον πληρωμένοι, μὲ σκωπία καὶ μηχανὰς ἀνίστην τοῦς Ὀθωμανοὺς ἐκουσίασε εἰς τὸ φρούριον. οὕτως βαρβαρόσσας ἀξίως τὴν προδοσίαν ἐφόνευσαν καὶ αὐτοὺς ἀπαντᾷ (Sagr Mem Ist de Mon. Otto. I. V).

Ἐπὶ τὸν Αὐτοκράτορα ἢ Σκιάθος ἢο πολιτικῶς μέρος τῆς Θεσσαλικῆς ἐπαρχίας, ὅφ' ἴνδῃ ἡγεμόνος διακουμένη (Ἰεροκλ. Συνεκδ.), καὶ ἐκκλησιαστικῶς ὑπέκειτο καὶ ὑποκαταῖ ἐπὶ εἰς τὸν τῆς Ἀαρίαςσης Μητροπολίτην. Πρὸς τὰ τέλη τῆς τρίτης δεκαετίας τοῦ ἔκτου αἰῶνος ἦτον ἐπίσκοπος αὐτῆς ὁ Δημήτριος, ὅστις μὴ δεχόμενος τὴν παρὰ τοῦ Κλήρου γενομένην ἐκλογὴν ἐκλήθη Μητροπολίτην Ἀαρίαςσης τῶν Στράων, παρουσίασε κατ' αὐτοῦ ἀγωνίαν εἰς τὸν Πατριάρχην Ἐπιφάνειον, θέλων ἴσως νὰ συνεργήσῃ ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου τινὸς πρεσβυτέρου Σκιάθου, ὑποψηφίου ὄντος. ὅμοι μὲ τὸν Στέφανον. Τὸ 1721 ἦτον ἐπίσκοπος τῆς νῆσου Ἰωσήφ τις (Le Quien, Oriens Chr. T. II, p. 106 καὶ 123).

Τοσαῦτα τουλάχιστον ἐπίσκοποι εἰς τὰς ἰσουλὰς ἐπειδὴ εἰς αὐτὰς δὲν ἀναστέλλεται ὅτι τὸ 1600 εἰ Ἑνετοὶ ἀνεκτήσαντο τὴν νῆσον, καὶ ὅτι τότε ἐγάλασαν τὸ φρούριον τὸ ἐπονημαζόμενον Ἁγιος Γεώργιος, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Μελίτιος (Γεωγρ. T. Γ. σελ. 13). Τὸ 1600 εἰ Ἑνετοὶ εἶχον εἰρήνην μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἂν δὲ συνέηε ἔτι ἐπιβεβαιῶν ὁ Μελίτιος, πρέπει νὰ συνέηε τὸ 1688, ὅταν εἰ Ἑνετοὶ ἀνακτήσανται τὴν Παιδοπόνησον καὶ διαφόρους ἄλλας νήσους, ἐπεχείρησαν νὰ κυριεύσουσι καὶ τὴν Εὐβοίαν, ἢ κάλλιον τὸ 1698, ὅτε, ὡς θαλασσοκράτορες, περιεβόητες διαφόρους νήσους, ἐρωτῆς Ἀθηνῶν καὶ τῆς Γενεύης, ἐλελήττησαν αὐτὰς καὶ ἰδαμελέγησαν.

Αἱ δύο παρὰ τοῦ Ἐπιφανείου ἀναφερόμεναι ἐπιγραφαὶ ἀναγνωσκονται προσεῖ εἰς μίαν τῶν σημειώσεων τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ εἰς τὴν Γεωγραφίαν τοῦ Μελίτιου εἰς μίαν τὴν πρῶτην μὲ τὴν διαφορὰν ταύτην = Ἀγαθὴ Τύχη· Τὸν μέγιστον καὶ Θεοτάτον Αὐτοκράτορα Σεπτίμιον κ.τ.λ. = εἰς δὲ τὴν δευτέραν = ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπὸ πατρὸς Φιλίππου Φίλιππος Ἀζινιεύς. Αἱ ἄλλαι δύο ἐπιγραφαὶ ἔπραπε νὰ θεωρηθῶσιν ἐπὶ τοῦ ἰδίου λίθου ὑπὸ πλείον γενομασμένου ὀφθαλμοῦ. A. M.

Γ'. ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ.

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ.

Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν λοιπῶν ζῴων διαφορᾶς.

Ὁ ἀνθρώπος ἐπέγει εἰς τὴν κλάσιν τῶν γαλακτοτρόφων ζῴων ἰδιαίτερον γένος, καὶ πλησιάζει εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ μορφήν τοῦ σώματός του τὰ τετράχειρα ζῶα, μάλιστα τοὺς πιθήκους, καὶ μεταξὺ τούτων τὸν ὀνομαζόμενον Σάτυρον (Simia Satyrus, Orang-Utang). Οἱ παλαιότεροι φυσιολόγοι, καὶ αὐτὸς ὁ Λινναῖος δὲν ἐγνώριζον ἀκριβεῖς διαφορὰς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν πιθήκων· καὶ οἱ ἀνθρώποι, πιστεύοντες τὰς μυθώδεις διηγήσεις πολλῶν περιηγητῶν, ἐνόμιζον πολλὰ ὅμοιον τὸν ἀνθρώπον μὲ τοὺς πιθήκους. Οἱ νεώτεροι φυσιολόγοι, καὶ μάλιστα ὁ Βλουμενβαχός (Blumenbach) δι' ἀκριβοῦς ἀνατομικῆς καὶ φυσιολογικῆς ἐξετάσεως τῶν ζῴων καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐδείξαν πολλὰς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τούτου διαφορὰς· ἀλλ' εἰς μόνον τὰς μερικὰς διαφορὰς δὲν εὐρίσκειται ἡ οὐσιώδης τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν λοιπῶν ζῴων διαφορὰ. Ὅταν θεωρήσῃ τις τὸν ἀνθρώπον ὡς ὅλον τι, καὶ συνάψῃ ὅλας τὰς ιδιότητάς του, βλέπει ὅτι εἶναι τὸ τελειότατον δημιουργήμα ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπειδὴ ἔχει ὅλα τὰ ὄργανά του εἰς τὴν καλλίστην συμμετρίαν, καὶ τὴν μεγίστην ἁρμο-

νίαν. Ἄν και πολλά ζῶα ὑπερέχουν τὸν ἄνθρωπον εἰς μερικά φαινόμενα τῶν ἐνεργειῶν των, ἢ ὑπεροχὴ ὅμως τοῦ ἀνθρώπου φαίνεται μεγίστη εἰς τὸν ὅσις θεωρήσῃ ὅλα ὁμοῦ τὰ διάφορα φαινόμενα τῶν δυνάμεων του· δικαίως λοιπὸν ὁ I. G. Herderos (1) λέγει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὄν, εἰς τὸ ὅποιον εἶναι συνηγμένοι αἱ περισσότεραι και λεπτομερέσταται ἀκτίνες ὁμοίων του μορφῶν· και ὅτι, ὅσις συγκρίνει τὰ διάφορα γένη τῶν ζῶων, τὰ ὅποια ὁμοιάζουν κατὰ τὸν ὀργανισμόν τὸν ἄνθρωπον, ἐμπορεῖ νὰ ὁμιλήσῃ με θρασύτητα ἴσως περὶ αὐτῶν, ὅτι εἶναι τεθλασμένοι, και διὰ κασοπτρικῶν ὕλων διεσκοπισμένοι ἀκτίνες τῆς εἰκόνας του, και διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ ἐντελῶς ἐπεξεργασθεὶς τύπος, περὶ τὸν ὅποιον συνέρχεται τὸ ἄνθος τῶν χαρακτήρων ὅλων τῶν γενῶν. Ὅλαι ὅμως αἱ μεταξὺ τούτου και τῶν λοιπῶν ζῶων διαφοραὶ ἐπιθλέπουσι, χωρὶς ἐξαιρέσει, τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ νὰ ζῇ ὡς Λογικὸν ὄν, ἐν ᾧ τὰ ζῶα ἐνεργῶσι κινούμενα ἀπὸ τὰς διὰ τοῦ σώματος συμφύτους ὁμάδας των, χωρὶς νὰ ἐμποροῦν ἐκ μερικῶν ἀντιλήψεων νὰ κατασκευάζωσιν ἰδέας γενικὰς. Ἄς ἐξετάσωμεν τὰς κυριωτέρας των διαφοράς.

Εἰς ὁμόν τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἰδία και ἀναγκαῖα ἡ ὀρθὴ θέσις και τὸ ὀρθὸν βᾶδισμα, εἰς τὰ ὅποια τὸν ἔκαμιν ἐπιτήδειον ἡ κατασκευὴ τῶν ὀστέων, και ἡ διάπλασις και θέσις τῶν μυῶν του. Οἱ σπονδυλοὶ τῆς ῥάχως αὔξουσι κατὰ τὸ μέγεθος ἀπὸ τὰ ἄνω πρὸς τὰ κάτω· ἐπ' αὐτῶν ἐρησυχάζει ἡ ὀρθῶς ἱσαμένη κεφαλή· ἡ ὀπὴ τοῦ ὀπισθοκρανίου βλέπει πρὸς τὰ κάτω και πλαγίως πρὸς τὰ ἔμπροσθεν, και διὰ τοῦτο φαίνεται περιττὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ μεγάλη ἰσχύς και παχύτης τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον δεσμοῦ (ligamentum nucha), ἐν ᾧ εἰς τὰ γαλακτοτρόφα ζῶα, τὰ ὅποια βᾶδιζουσι τετραποδιστί, ὅσον περισσότερον ὁ τράχηλος πλησιάζει εἰς τὴν ὀριζόντειον θέσιν τοῦ σώματος, τόσον ἡ ὀπὴ αὐτῆ βλέπει πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἡ στήλη τῶν σπονδύλων, ἡ ὅποια βαρσάζει τὴν κεφαλὴν, ἐπερείδεται εἰς τὴν λεκάνην, ἡ ὅποια ἀναλόγως τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἶναι κατὰ τὸ ὕψος χαμηλοτέρα ἀπὸ τὴν λεκάνην τῶν γαλακτοτρόφων ζῶων, και πολὺ εὐρυχωροτέρα, διὰ νὰ ἐμπορῇ εἰς τὸ ὀρθὸν βᾶδισμα τοῦ ἀνθρώπου νὰ δέχεται τὰ ἐντόσθια τῆς κοιλίας. Ἡ μεγάλη διαφορὰ τῆς διαπλάσεως τῶν ποδῶν τοῦ ἀνθρώπου και τῶν λοιπῶν ζῶων δεικνύει τρανώτατα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι διωρισμένος νὰ περιπατῇ ὀρθῶς. Τὸ μήκος τῶν σκελῶν εἶναι πολὺ μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ μήκος τοῦ κορμοῦ και τῶν βραχιόνων, και διὰ τοῦτο ἐμποροῦν νὰ φέρωσιν ὡς δύο στήλαι τὸ βάρος τοῦ

(1) Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit von, J.-G. Herder. Carlsruhe, 1794. 2tes Buch).

σώματος· τοῦτο φαίνεται και ἀπὸ τὴν κατασκευὴν τῶν κατὰ τοὺς μηροῦς ὀστέων, και ἀπὸ τὴν διάρθρωσιν αὐτῶν εἰς τὰς κοτυληθίδας. Οἱ πόδες, ἐπὶ τῶν ὀποίων ἴστανται καθέτως αἱ κνήμαι, ἔχουσι θάσιν πλατεῖαν· ἡ πτέρνα εἶναι παχὺα και διωγκωμένη· οἱ δάκτυλοι βραχεῖς· ἀλλ' ὁ μέγας, ἰσχυρότερος ἀπὸ τοὺς λοιποὺς, τεθειμένος εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν με τοὺς ἄλλους, χωρὶς νὰ ἐμπορῇ νὰ ἀντιπαθῇ εἰς αὐτοὺς· οἱ πόδες λοιπὸν κατασκευασμένοι τοιοῦτοτρόπως εἶναι ἐπιτήδειοι νὰ βαστάζωσι τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, και ὅχι νὰ ἀντιλαμβάνωνται πράγματα. «Τὸ μέλλον ζῶον ὀρθὸν βᾶδιεῖσθαι ὅτι δίδουν τε ἀναγκαῖον ἐστὶν εἶναι, και τὰ μὲν ἄνω τοῦ σώματος μέρη κουφώτερα ἔχειν, τὰ δ' ὑφεστώτα τούτοις βαρύτερα, δῆλον μόνως γὰρ οὕτως ἔχον, ὡς τ' εἶπ φέρειν ἑαυτὸ βᾶδίως· διόπερ ἄνθρωπος ὀρθῶς μόνον τῶν ζῶων ὢν, τὰ σκέλη κατὰ λόγον ἔχει πρὸς τὰ ἄνω τοῦ σώματος μέγιστα τῶν ὑποπόδιων και ἰσχυρότερα». (Ἄριστο. περὶ ζῶων πορείας, κερ. ιζ'). Ἀλλὰ και ἡ κατὰστάσις τῶν μυῶν τῆς ἔδρας, τοῦ σκέλους, και τῆς κνήμης, οἱ ὅποιοι ἀναλόγως τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἶναι πολὺ ἰσχυρότεροι ἀπὸ τοὺς τῶν ἄλλων ζῶων, και οἱ ὅποιοι εἰς ἄλλας θέσεις τοῦ σώματος δὲν ἐνεργῶν τόσον, ὅσον εἰς τὴν ὀρθὴν, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι διωρισμένος νὰ περιπατῇ ὀρθῶς· ἄς προσθέσω σιμὰ τούτων και τὴν διάπλασιν και διάρθρωσιν τῆς σιαγίνης, τῆς πτέρνης, και τοῦ ταρσοῦ. Ἄν ἐξετάσωμεν τέλος τὰς διαφόρους θέσεις τοῦ ἀνθρώπου και τῶν γαλακτοτρόφων ζῶων, βεβαιονόμεθα ὅτι τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἀπαιτεῖ τὴν ὀρθὴν θέσιν, ἐν ᾧ εἰς ἐναντίας τῶν λοιπῶν ζῶων, τὴν θέσιν, τὴν ὅποιαν ἔχουσι, ὅταν ἴστανται τετραποδιστί· ἂν και μερικὰ ζῶα, οἱ πίθηκες, αἱ ἄρκτοι, και πολλὰ ἄλλα, ἐμποροῦν ὀλίγον διάστημα καιροῦ νὰ στέκωνται, και νὰ περιπατῶσιν ὀρθῶς· ἐπειδὴ ὅμως ἡ εὐθεῖα τῆς βαρύτητος παραφερομένη ἐκβαίνει εὐκόλως ἀπὸ τὴν θέσιν, πίπτουσιν εἰς τὰ ἔμπροσθεν, ἢ, διὰ νὰ ἀποφύγωσι τοῦτο, ἔχουσι συνήθως κἀνὲν στήριγμα. Ἀλλὰ και ἐὰν θελήσωσι νὰ καθῆσωσιν ὀρθῶς, χρειάζονται συνήθως κἀμμίαν βοήθειαν, και μεταχειρίζονται πρὸς τοῦτο συγγάκις τὴν οὐράν. Ἡ ὀρθὴ λοιπὸν θέσις τοῦ ἀνθρώπου, ἀποδεικνυομένη ἀπὸ τὴν διάπλασιν τοῦ σώματος του εἶναι ἰδία και ἀναγκαῖα εἰς αὐτὸν, και ὅχι ἰποτέλεσμα τῆς παιδείας, καθὼς ὁ Μοσκάτης (Moscati) και μερικοὶ ἄλλοι φυσιολόγοι ἐδίδασκον. Ὅλα τὰ ἔθνη, και ἐὰν ἀκόμη ζῶσιν εἰς τὴν θαλυτάτην βαρβαρότητα, περιπατοῦν ὀρθῶς· ἐὰν ἤθελεν ὁ ἄνθρωπος νὰ περιπατῇ τετραποδιστί, δὲν ἤθελε ὑποφέρει πολὺν καιρὸν ἐξ αἰτίας τοῦ στόματος, και τῆς βραχύτητος τῶν βραχιόνων, και τοῦ πολλὰ μεγάλου μήκους τῶν ποδῶν του· πόσον ἀντιβαίνουσιν εἰς τὸν ὀργανισμόν τοῦ ἀνθρώ-

που καὶ τῶν ἄλλων ζῶων αἱ εἰκόνες τοῦ Γερμανοῦ Βακκέρου (Bakker), ὅς τις διὰ τὴν δειξῆναι τὴν ἀπάτην τῶν ὄσων ἐφράνουσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι διωρισμένος νὰ στέκεται καὶ νὰ περιπατῆ καθὼς τὰ λοιπὰ ζῶα, ἐξωγράφησε σκελετὸν ἀνθρώπου κείμενον ἐπάνω εἰς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, καὶ σκελετὸν ζῶου ἰσχυμένον ἐπὶ μόνων τῶν ὀπίσθιων ποδῶν. Εἶπόν τινες ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὑπόκειται εἰς περισσοτέρας ἀρρώστιας παρὰ τὰ ζῶα, τὰ ὅποια περιπατοῦν τετραποδιστί· τὰ δεινὰ ὅμως, εἰς τὰ ὅποια ὑπόκειται ὡς ἐκ τῆς ὀρθῆς θέσεως τοῦ σώματός του, εἶναι πολὺ ὀλιγώτερα ἀπὸ τὰ κατὰ τὰ ὅποια τοῦ προξενεῖ ἡ ὀρθὴ θέσις. Πόσῃν ταραχῇ, καὶ πόσον κίνδυνον ἤθελε μᾶς προξενῆσαι ἡ ὀρθὴ τοῦ αἵματος εἰς τὴν κεφαλὴν, εἴταν, ἰσχυμένοι καὶ περιπατοῦντες τετραποδιστί, εἴχαμεν κεκλιμένην πρὸς τὰ κάτω τὴν κεφαλὴν μας! Εἶναι λοιπὸν ἀναγκαῖα εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ ὀρθὴ θέσις, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμπορεῖ νὰ κινῆ ἐλευθέρως τοὺς ἄρθρους καὶ τὰς χεῖρας του εἰς ἀντίληψιν καὶ ἐπαφὴν τῶν πραγμάτων, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν τὰ αἰσθητήριά του ἔχουσι θέσιν πολλὰ ἁρμοδίαν εἰς τὸν σκοπὸν τῶν ἄνθρωπος· ὁ ἄνθρωπος ὠνομάσθη ἄνθρωπος παρὰ τοῦ ἄνω θρεῖν, διότι εἶναι ὅτι τὸ ὅποιον πρέπει νὰ βλέπῃ ἄνω καὶ περὶ ἑαυτοῦ. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἡ φύσις ἔχει κεκλιμένα ὅλα τὰ ζῶα εἰς τὴν γῆν, αὐτοῦ μόνου ὕψωσε τὸ πρόσωπον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ διεύθυνε τὸν ὀφθαλμὸν διὰ τῆς ὀρθῆς θέσεως τοῦ σώματός του εἰς τι ἀνώτερον, διὰ νὰ ἐμπορῆ νὰ ὑψωθῆ διὰ τῆς παιδείας εἰς φύσεις ὑψηλότερας.

Τὰ ὄργανα τῆς προαιρετικῆς κινήσεως, τὰ ὅσα, οἱ σύνδεσμοι, καὶ οἱ μὺς τοῦ ἀνθρώπου, διαφέροντες ἀπὸ τοὺς τῶν ἄλλων ζῶων κατὰ τὴν καλητέραν διαπλάσιν καὶ ποικιλίαν, ἀποκαθιστῶσι τὸν ἄνθρωπον ἰκανὸν νὰ ἐπιχειρῆ τὰς πολυειδεστάτας κινήσεις· ἵσταται καὶ θαδίξει ὀρθῶς, τρέχει, πηδᾷ, ἀνέρχεται εἰς δυσβάτους τόπους, κολυμβᾷ· ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας εἰς ὅλα τὰ γαλακτοπόρα ζῶα, τὰ ὅποια πλησιάζουσι κατὰ τὸν ὀργανισμὸν τὸν ἄνθρωπον, δὲν εἶναι ὅλα ἐπίσης τὰ ὄργανα τῆς κινήσεως καλῶς ἐσχηματισμένα, καὶ διὰ τοῦτο, ἐν ᾧ ἐμποροῦν νὰ προέγουν εἰς εἶδος τι κινήσεως, εἶναι εἰς τὰς λοιπὰς κινήσεις πολὺ ἀτελέστερα τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ Τετράχειρα ζῶα ἀνέρπουσι πολὺ καλητέρα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ἐμποροῦν ὅμως μὲ κῆπον, καὶ ὀλίγον μόνον διάστημα καιροῦ νὰ περιπατῶσιν ὀρθῶς. Τὰ Μονώνυχα τρέχουσι πολὺ ταχύτερα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον· εἶναι ὅμως πολὺ κατώτερα ἀπ' αὐτὸν εἰς τὰς λοιπὰς κινήσεις. Ζῶα, τὰ ὅποια διατρέβουσι εἰς τὰ νερά, οἱ θαλάσσιοι κύνες π. γ. αἱ Φάλαιναι κολυμβῶσι ταχύτερα καὶ δεξιότερα· ἐξ ἐναντίας, ἡ δελφίνα, ἡ πολλὰ ἀργὰ ἐμποροῦν νὰ περιπατῶσι καὶ νὰ τρέγωσιν. Ἄν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος εἶναι κατώτερος ἀπὸ πολλὰ ζῶα κατὰ τὴν ἰσχύν εἰδῶν τινῶν

κινήσεως, τὰ ὑπερτερεῖ ὅμως ὅλα κατὰ τὸ πολυειδές τῶν κινήσεων.

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει δύο χεῖρας, καὶ δύο πόδας. Διωρισμένος νὰ περιπατῆ ὀρθῶς, ἐχρειάζεται μόνον δύο πόδας, ἔχοντας, καθὼς εἶπαμεν, ἄρθρα στερεὰ, καὶ μὺς ἰσχυροὺς, διὰ νὰ φέρωσι καὶ νὰ κινῶσι μὲ εὐκολίαν τὸ σῶμα. Ἡ χεὶρ τοῦ ἀνθρώπου διαφέρει τῆς τῶν πιθήκων διὰ λεπτοτέρας διαπλάσεως καὶ πολυτρόπου εὐκινήσιος· ὅλοι οἱ δάκτυλοι διὰ τοῦ πλήθους τῶν μυῶν τῶν ἐμποροῦν νὰ κινῶνται κατὰ διαφόρους τρόπους, ὁ ἀντίχειρ, ὅστις εἶναι μεγαλύτερος εἰς τὸν ἄνθρωπον παρὰ εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῶν πιθήκων, προξενεῖ τὴν μέγιστην εὐκολίαν εἰς ἀντίληψιν μικρῶν πραγμάτων. Τὸ ἄρθρον τοῦ ὤμου, διὰ νὰ κινῶνται οἱ βραχίονες πολλὰ εὐκόλα, ἔχει καθ' ὑπερβολὴν ἐλευθέρων. Τοῦ ἄρθρου τοῦτο, τοῦ ὁποίου τὴν εὐκινήσιαν δὲν ἔχει κανὲν ζῶον εἰς τὴν βαθμίαν, ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τοῦ ὄργανου τῆς ἀφῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν προέγει ὅλων τῶν ζῶων ὁ ἄνθρωπος· μ' ὅλον ὅτι οἱ πίθηκοι ἔχουσι τέσσαρας χεῖρας, μ' ὅλον τοῦτο καὶ αἱ τέσσαρες, ὡς πρὸς τὰς δύο τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι πολλὰ ἐνδεεῖς· κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον γίνονται αἱ χεῖρες διὰ τῆς λεπτοτέρας ἀφῆς τῶν, καὶ τῆς πολυτρόπου κινήσεως τῶν ὄργανα ἀποκαθιστῶντα τὸν ἄνθρωπον ποιητὴν διαφορῶν ἐντέχνων ἔργων, τὰ ὅποια κηρύττουσι τὴν θαυμαστὴν ἐπιτηδεύτητα τῶν χειρῶν του. Ὅσον καὶ ἀν' ἀνεπτέρων διὰ τῆς ἀσκήσεως τοὺς πόδας τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐγεννήθησαν χωρὶς χεῖρας, πολλὰ ὀλίγον ἀντικατέστησαν τὴν ἄλλειψιν τῶν χειρῶν τῶν. Δικαιῶς λοιπὸν ὁ Ἀριστοτέλης ὠνόμασε τὴν χεῖρα ὄργανον πρὸ ὀργάνων, καὶ ὁ Γαλιλῆος (Περὶ χρείας τῶν μορίων· λόγος Α.) ἐξετάζων τὴν κατασκευὴν τῆς χειρός, λέγει, ὅτι εἰς τὸν ἄνθρωπον « σοφὸν γὰρ τοῦτο τὸ ζῶον, καὶ μόνον τῶν ἐπὶ γῆς θεῶν, ἀντὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἀμυντηρίων ὄπλων χεῖρας ἔδωκεν (ἡ φύσις), ὄργανον εἰς ἀπάσας μὲν τὰς τέχνας ἀναγκαῖον, εἰρηρικὸν δὲ οὐδὲν ἤττον, ἢ πολεμικόν ».

Ὁ ἄνθρωπος ὑπερτερεῖ ὅλα τὰ ζῶα εἰς τὴν καλητέραν ἀνάπτωξιν καὶ διαπλάσιν τοῦ ἐγκεφάλου· ὁ ἐγκέφαλος του περιέχει πολλὰ ὀλίγην τερροειδῆ ὕλην ὡς πρὸς τὴν μυελώδη· ἔχει τὰς βαθυτάτας ἐλίξεις. Τὴν κατὰ τοῦτο διαφορὰν τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου παρετήρησε καὶ ὁ Ἑρασίστρατος, καὶ τὴν ἀποδίδει εἰς τὴν κατὰ τὸ νοεῖν ὑπερῆχην τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς μᾶς βεβαιώνει ὁ Γαλιλῆος, ὅστις ἀντιφέρεται εἰς τὴν γνώμην αὐτὴν τοῦ Ἑρασίστρατος· « Πολύπλοκον δὲ εἶναι φάσκων (ὁ Ἑρασίστρατος) ἐπ' ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων ζῶων αὐτὴν τε ταύτην (τὴν παρεγκεφαλίδαν) καὶ σὺν αὐτῇ τὸν ἐγκέφαλον, ὅτι οὐ περίεστιν αὐτοῖς ὁμοίως ἀνθρώπῳ τὸ νοεῖν (Γαλιλῆου, Περὶ χρείας τῶν Μορίων· λόγ. Θ). Ὁ ἄνθρωπος συκρινόμενος μὲ τὰ ζῶα ἔχει τὸν μέγιστον ἐγκέφαλον ὡς πρὸς τὸ πάχος τοῦ βραχίτου μυελῶ καὶ τῶν νεύρων, τὰ ὅποια βλαστάνουσιν ἀπ' αὐτὸν, καθὼς τὸ ἀπέ-

δειξε πρώτος ὁ Γερμανὸς Σοιμερρίγγος (Soemerring) ὡς ὄργανον λοιπὸν τῆς ψυχῆς λογικοῦ ὄντος ὁ ἐγκεφαλὸς εἶναι πολλὰ μεγάλος ὡς πρὸς τὸν βραχίτην μυελὸν καὶ τὰ νεῦρα, καὶ διὰ τοῦτο κάμναι αἰσθήσεις δὲν εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἀνεπτυγμέναι.

Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν διαφέρει ὄλων τῶν ζῶων διὰ τῆς ὁμοίας ἀναπτύξεως ὄλων τῶν αἰσθητηρίων ἂν καὶ ὅλα τὰ αἰσθητήριά του δὲν ἴναι τελειότατα, ὅλα ὁμῶς εἶναι εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἀνεπτυγμένα. Τὸ ὄργανον τῆς ὄσφρησεως π. χ. εἶναι εἰς πολλὰ ζῶα καθ' ὑπερβολὴν ἀνεπτυγμένον, καὶ κατὰ τοῦτο ταῦτα ἔχουσι πολλὰ ἀκριβοῦς τὴν αἰσθησὶν ταύτην, αἱ λοιπαὶ ὁμῶς αἰσθήσεις των ὡς πρὸς τὰς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πολλὰ ἀτελεῖς. τὰ Μηρυκάζοντα π. χ. τὰ Μονόουγα, καὶ πολλὰ Σαρκοφάγα ὑπερτεροῦσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ ὄργανου τῆς ἀκοῆς, εἶναι ὁμῶς πολλὴ ἀτελέστερα τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὄργανου τῆς ἀφῆς καὶ τῆς γεύσεως. Ὁ σκύλος, καὶ πολλὰ ἀρπακτικὰ ζῶα ἔχουσι τὴν ὄσφρησιν ὀξυτέρην ἀπ' αὐτὸν, ὁμῶς διὰ τῶν μακρῶν ὀνύγων καὶ τῶν μικρῶν καὶ δυσκινήτων δακτύλων των δὲν ἐμποροῦν νὰ καθάπτωνται, καὶ νὰ ψηλαφῶσι καλῶς τὰ πράγματα· οἱ πίθηκοι ὁμοιάζουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν διάπλασιν τῶν χειρῶν καὶ τῶν δακτύλων, καὶ ἐπομένως εἰς τὴν ἀφῆν, εἶναι ὁμῶς πολλὸ κατώτεροι ἀπ' αὐτὸν εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ ὄργανου τῆς ὄσφρησεως. Διὰ τῆς ὁμοίας ἀναπτύξεως καὶ διαπλάσεως ὄλων τῶν αἰσθητηρίων, ἐμπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίζῃ ὄλην τὴν ἐκτὸς φύσιν ὁμοίως, ἐν ᾧ τὰ ζῶα ἐμποροῦν μόνον ιδιότητάς τινας αὐτῆς νὰ ἀντιλαμβάνονται κατ' ἐξοχὴν.

Ἡ ἀξιόλογος διάπλασις καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκεφαλοῦ προξερᾷ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν μέγιστην συμμετοχὴν τοῦ κρανίου μὲ τὸ πρόσωπον, ἡ ὁποία παρατηρεῖται μέρος διὰ τῆς ὀνομαζομένης γωνίας τοῦ προσώπου, ἡ ὁποία εἶναι μεγαλητέρα εἰς τὸν ἄνθρωπον παρὰ εἰς ὅλα τὰ ζῶα, κατὰ τὰ εἰρημένα ὑπὸ Π. Καμπέρου (P. Camper) μέρος, διὰ τῆς καθέτου, ἢ ἐκ τῆς ἄνω ἐνώψειως τοῦ Βλυμεμβάχου μέρος τέλος, διὰ τῆς παρατηρήσεως τῆς ἐγκαρσίου διατομῆς τοῦ κρανίου κατὰ τὸν Κυβίερν (Cuvier)· διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀνθρώπινου κρανίου, ἡ ὁποία συμβαίνει ἀπὸ τὴν μεγάλην ποσότητα τοῦ ἐγκεφαλοῦ, αἱ σιαγόνες βραχύνονται, ἡ κατω γένυς ἐκβαίνει ἔξω, οἱ ἐμπροσθεν ὀδόντες ἴστανται καθέτως· ἀλλὰ τοῦ μεταξὺ τῶν σιαγόνων κειμένου μικροῦ ὀστού (os intermaxillare, s. incisivum), τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν Βλυμεμβάχον δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἴχνη εὐρίσκονται εἰς τὸ ἔμβρυον.

(Ἡ συνέχεια ἀκολουθεῖ).

Δ'.

ΤΕΧΝΑΙ.

ΓΕΩΠΟΝΙΑ.

ΠΕΡΙ ΟΙΝΟΠΟΙΪΑΣ—(συνέχεια)

Παρατηρήσεις εἰς τὰ περὶ διοικήσεως τῆς οἰνώδους ζύμωσεως εἰς τὴν κἀδην.

Ἡ πείρα μᾶς διδάσκει ὅτι, διὰ νὰ γένη ἡ οἰνώδης ζύμωσις ἡ ὀ ἀναβρασμὸς τοῦ κρασίου, χρειάζονται εἰς βαθμὸς θερμότητος, ἡ πρόσαψις τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ἐν στοιχείῳ γλυκῷ καὶ σακχαρῶδες, καὶ μία τις ποσότης ὕδατος. Μία θερμότης ἕως 10° τοῦ θερμόμετρου τοῦ Ρεωμύρου φαίνεται ἡ ἐπιτηδειότερα εἰς τὴν πνευματώδη ζύμωσιν· εἰς κατώτερον τούτου βαθμὸν γίνεται ἀδύνατος, καὶ εἰς ἀνώτερον, πολλὰ σφοδρά. Οἱ παλαιοὶ εἶχαν παρατηρήσει, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Πλουτάρχου (Φυσ. αἰτ. 27), ὅτι τὸ ψύχος ἐμπόδιζε τὸν ἀναβρασμὸν τοῦ κρασίου, καὶ ὅτι οὗτος ὁ ἀναβρασμὸς ἐγένετο κατὰ λόγον τῆς θερμότητος τῆς ἀτμοσφαιράς. Ὁ Βάκων ἐσυμβούλευεν, ὡς λέγει ὁ Σιαπτάλιος, νὰ θυβίζωσιν εἰς τὴν θάλασσαν τὰ αἴγεια με τὸ κρασίον διὰ νὰ τὸ προφυλάξωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ κόψῃ· καὶ εἰς Γάλλος διὰ νὰ φυλάξῃ τὸ κρασίον του εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ γλεύκου, ἅμα πατῶν τὰς σταφυλάς ἐβαλλε τὸν ἐκθλιβόμενον ζυμὸν εἰς θαρέλια, τὰ ὅποια πισσόναν καλὰ ἐθύβιζε μέσα εἰς πηγάδιον. Μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ὅχι μόνον ἐκράτει τὸ ὑγρὸν εἰς μίαν ψυχρότητα, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἤμπόρει νὰ γένη ἡ οἰνώδης ζύμωσις, ἀλλὰ ἀπέκοπτε προσέτι καὶ τοῦ ἀέρος τὴν πρόσαψιν, ἡ ἀπουσία τοῦ ὁποίου ἐμπόδιζε ἢ μετριάξει τὸν ἀναβρασμὸν.

Μία ἄλλη παρατήρησις ἐγένε, παράδοξος μὲν, ἀλλ' ἀξιόπιστος, ἐπειδὴ μαρτυρεῖται ὑπὸ πολλῶν δοκιμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων συναγεται, ὅτι ἡ οἰνώδης ζύμωσις εἶναι τόσο πλέον ἀργότερα, ὅσον ἡ θερμκρασία τῆς ἀτμοσφαιράς εἶναι ψυχροτέρα, καθ' ἣν ὥραν γίνεται ὁ τρύγος. Ὁ Ροζιέρος εἶδε κατὰ τὸ 1769 ὅτι, σταφυλαὶ τρυγηθεῖσαι τὴν 7, 8 καὶ 9 Ὀκτωβρίου, ἐν ᾧ τὸ θερμόμετρον εἶδειχεν δύο βαθμοὺς κάτω τοῦ μηδενικοῦ, ἐστάθησαν εἰς τὴν κἀδην ἕως τὴν 19, χωρὶς νὰ φανῇ παραμικρὸν σημεῖον ἀναβρασμοῦ· ἡ οἰνώδης ζύμωσις αὐτῶν ἐγένεον ἐντελῶς κατὰ τὴν 25. Ἄλλαι δὲ σταφυλαὶ ὅμοιαι, τρυγηθεῖσαι κατὰ τὴν 16, καθ' ἣν ἡ ἀτμοσφαῖρα ἦτο πολὺ ὀλιγώτερον ψυχρά, ἐτελείωσαν τὴν ἀνάβρασίν των κατὰ τὴν 21 ἢ 22.

Ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ βοηθεῖ τὴν οἰνώδη ζύμωσιν, διότι χωρὶς τῆς πρόσαψεως αὐτοῦ, ὡς εἶδαμεν, τὸ γλεύκος διασώζεται ἀναλλοίωτον· ἐξεύρομεν ὁμῶς ἐκ πείρας ὅτι τὸ γλεύκος τὸ κλειόμενον μέσα

εις τὰ ἀγγεῖα, τοποθετημένα εἰς θερμοκρασίαν ἐπιτηδείαν εἰς τὴν ζύμωσιν, παθαίνει ἀργά καὶ μετὰ πολὺν καιρὸν αὐτὴν τὴν ζύμωσιν, καὶ ὅτι τὸ ἐξ αὐτοῦ γεννώμενον κρασίον περιέχει πλεיותרον οἰνόπνευμα, καθὼς εἶναι, π. χ., ὅλα τὰ φρίζοντα κρασία. Ἐκ τῆς ζύμωσης ἀναπτύσσονται διάφορα σώματα καὶ μάλιστα τὸ ἀνθρακικὸν ὄξυ. Ὄταν κλείεται τὸ γλυκὸς μέσα εἰς ἀγγεῖον, ὃ ἀπὸ οὗτος, ἀφ' οὗ ἀργίση ἢ ζύμωσις, μὴ ἔχων πόθεν νὰ ἐξέλθῃ, ἐπενεργεῖ ἐπάνω εἰς τὸ ἀγγεῖον καὶ εἰς τὸ ὑγρὸν, εἰς τὸ ὁποῖον διαλύεται ἐν μέρει διαπερᾶ καὶ ἐκτείνει τὰ μόρια τοῦ ὑγροῦ, καὶ οὕτως ἀργοπορεῖ τὴν ἀνάβρασιν ἂν δ' αὐτὴ διὰ τὴν τοῦ τόπου θερμότητα ὑπερισχύσῃ καὶ τὸ ἀνθρακικὸν πληθύνῃ γεννώμενον, τότε τοῦτο ἔχει νὰ συντρίψῃ τὸ ἀγγεῖον διὰ νὰ εὕρῃ μίαν ἐξοδον. Ὄταν δὲ ἡ ζύμωσις γίνεται εἰς ἀγγεῖον μὴ κλεισμένον πανταχόθεν καλῶς, τότε τὸ ἀναπτυσσόμενον ἀνθρακικὸν ὄξυ διασκεδάζεται εἰς τὸν ἀέρα· ὁ ἀναβρασμὸς τρέχει τακτικῶς τὸν δρόμον του, καὶ τὸ ἀναβράζον φουσκώνει, ἐκτείνεται καὶ συτέλλεται ἀκωλύτως. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἀνθρακικὸν ὄξυ ἐξερχόμενον σύρει μαζὴν του καὶ μέρος τοῦ οἴνουπνεύματος, τὸ ὁποῖον καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἀναβρασμοῦ προερχομένη θερμότης ἐξατμίζει πλεώτερον. Εἰς τὰ κλεισμένα καλῶς ἀγγεῖα, ἐπειδὴ ἡ ἐξατμῖσις αὐτὴ δὲν γίνεται, διὰ τοῦτο τὸ εἰς αὐτὰ γεννώμενον κρασίον διασώζει τὴν ἀρωματικὴν εὐωδίαν καὶ τὸ οἴνόπνευμά του.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω, συνάγεται ὅτι ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀπὸ δὲν ἐπενεργεῖ ἀμέσως εἰς τὴν ζύμωσιν, οὐδ' εἰς τὰ ἐξ αὐτῆς παραγόμενα ἐμβαίνει ὡς συστατικὸν· χρησιμεύει μόνον ὡς μέσον διασκεδαστικόν, νὰ εἶπω οὕτως, ἢ ἀπορροφητικὸν τῶν ἐκ τῆς ζύμωσης γεννωμένων ἀερωδῶν σωμάτων, τὰ ὁποῖα μένοντα μέσα εἰς τὰ ἀναβράζοντα ἀργοποροῦσι τὸν ἀναβρασμὸν. Ἐκ τούτων λοιπὸν ἔπεται, ὅτι προέπει νὰ εὐρεθῇ ὁ τρόπος ὥστε νὰ ἐξέρχεται ὁ ἀνθρακικὸς ἀπὸ εἰς τὴν ἀτμοσφαιρᾶν σύρων μεθ' ἑαυτοῦ ὀλιγότερον μέρος τοῦ οἴνουπνεύματος, καὶ νὰ μὴ γίνεται προσέτι ἡ ἐξατμῖσις ὑπερβολικὴ. Διὰ τοῦτο εἶπομεν νὰ ἦναι ἡ κάδῃ εἰς ὑπόσκεπον τύπον, καὶ νὰ σκεπάζεται προσέτι ὥστε ὅχι μόνον ἀπὸ τὸ ψῦχος νὰ προφυλάσσεται, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς ἠλιακὰς ἀκτῖνας καὶ ἀπὸ τὸν κυματισμὸν ἢ τὴν ἀνέμισιν τοῦ ἀέρος, διότι καὶ ἡ θερμὴ καὶ ἡ ἀνέμισις αὐξάνουσι τὴν ἐξατμῖσιν. Εἰς τινὰς τύπους σκεπάζουσι τὰς κάδας μετ' ὁ σκέπασμά των καὶ τὰς χρίουσι καλῶς περὶ τὰ γείλη, ὥστε τὸ ἀνθρακικὸν ὄξυ ἐξέρχεται μόνον ἀπὸ μίαν τρύπαν, τὴν ὁποῖαν ἔχει εἰς τὸ μέσον τὸ σκέπασμα, καὶ οὕτως ἐξατμίζεται ὀλιγώτερον οἴνόπνευμα. Ἀλλοῦ πάλιν ἀπλάνουν ἐπάνω εἰς τὸ σῶμιον τῆς κάδῃ σκεπάσματα ἢ σάγαυλα καὶ τοῦτο ἀρκεῖ. Διότι ἀπὸ τὰς δοκιμὰς, τὰς ὁποίας ἔκαμεν εἰς Γάλλος (Bigot de Morogues) πρὸ τινος καιροῦ, ἀποδεικνύ-

ἔται ὅτι ἐν λεπτὸν πανίον, ἀπλονόμενον ἐπάνω εἰς τὸ σῶμιον τῆς κάδῃ, ἀρκεῖ νὰ δώσῃ ἐξοδον εἰς τὸ ἀνθρακικὸν ὄξυ καὶ νὰ κατακρημνίσῃ ὀπίσω εἰς τὴν κάδῃ ὅλα τὰ πνευματώδη καὶ οἰνώδη μόρια, τὰ ὁποῖα ἐκεῖνο ἔσυρε μεθ' ἑαυτοῦ.

Εἰς γένεσιν τῆς οἰνώδους ζύμωσης ἀπαιτεῖται νὰ ὑπάρχουσι ὕδωρ καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ γλυκέως, τῆς σάκχαρης καὶ τῆς τρυγός. Ὅχι μόνον αὐτὰ εἶναι ἡ πρωτίστη αἰτία τῆς χημικῆς ἐνεργείας ταύτης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν διάφορον αὐτῶν ποσότητᾶ τροποποιεῖται καὶ γίνεται κατὰ διαφόρους βαθμοὺς ἡ ζύμωσις.

Ὅτι τὸ σάκχαρι εὐρίσκεται εἰς ὅλας τὰς οὐσίας τὰς ὑποκειμένας εἰς τὴν πνευματώδη ζύμωσιν, καὶ ὅτι ἐκ τῆς διαλύσεως αὐτοῦ γίνεται τὸ οἴνόπνευμα, εἶναι πρὸ πολλοῦ ἀποδεδειγμένον ὑπὸ μυρίων δοκιμῶν καὶ πειραμάτων. Εἶναι προσέτι ἀναντίρρητον ὅτι τὸ σάκχαρι μόνον, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ μαζὴ μ' αὐτὸ ἐν ἄλλο στοιχεῖον γλυκῷ, δὲν ὑπόκειται εἰς οἰνώδη ζύμωσιν οὐδὲ παράγει οἰνάπνευμα· τοῦτο τὸ στοιχεῖον εἶναι τὸ ἀληθινὸν προζύμιον, τὸ ὁποῖον κινεῖ εἰς ζύμωσιν τὸ σάκχαρι, ἐξ οὗ γίνεται τὸ οἴνόπνευμα. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται διὰ τί πολλὰ σαφυλαὶ τῶν βορείων τόπων, οὐσαὶ γλυκεῖαι καὶ νόσιμα εἰς τὴν γῆσιν, δὲν κάμνουσι μολνοῦτο κρασίον δυνατὸν καὶ πνευματώδες· διότι περιέχουσι μὲν τὴν γλυκεῖαν ἐκείνην οὐσίαν, ταῖς λείπει ὅμως τὸ σάκχαρι, τὸ ὁποῖον αἱ τῶν μεσημβρινῶν κλιμάτων ἔχουσι ἀφθονον.

Εἰς τὸ ἀπὸ νερούλας σαφυλάς γινόμενον πολλὰ ὑδατώδες γλυκὸς δυσκόλως γίνεται ἡ ζύμωσις, καθὼς καὶ εἰς τὸ πολλὰ παχὺ καὶ πηκτὸν, διὸ καὶ τὸ ἐκ τούτων προερχόμενον κρασίον χαλάται. Τὸ ὑδατώδες πρέπει νὰ ὑπάρχῃ κατὰ τι μέτρον, ὥστε νὰ γένη καλῶς ἡ ζύμωσις. Διὰ τοῦτο οἱ ἰδιόκοι μας γνωρίζουν ἐκ πείρας, ὅτι πρέπει νὰ βάλλωσι νερὸν εἰς τὸ γλυκὸς, ὅταν ἦναι πολλὰ πηκτὸν, καθὼς καὶ εἰς τὸ πολλὰ ὑδατώδες βάλλουν πλεώτερον γύψον. Εἰς τὰ βόρεια καὶ ὀρεινὰ μέρη, ὅπου αἱ σαφυλαὶ δὲν ὠριμάζουσι ἐντελῶς οὐδὲ νὰ ἠλιασθῶσι εἶναι εὐκόλον, βάλλουν καθεψημένον γλυκὸς μέσα εἰς τὰ βαρέλια.

Εἰς τὸ γλυκὸς εὐρίσκεται τὸ στοιχεῖον τῆς τρυγός (tartre), τὸ ὁποῖον ἐμπορεῖ τις νὰ ἐξάξῃ διὰ τῆς τοῦ ὑγροῦ ἐξατμῖσεως· εὐρίσκεται δὲ καὶ εἰς τὰς ἀγουριδας πλεώτερον, καὶ εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι, ὅσο πλεόν ὀριμότερα εἶναι αἱ σαφυλαὶ, τόσο ὀλιγώτερον μέρος τρυγός περιέχουσι. Αὕτη, κατὰ τὰς γενομένας χημικὰς δοκιμὰς, ὁμοῦ μὲ τὸ σάκχαρι εὐκολύνει τὴν σύστασιν τοῦ οἴνουπνεύματος, καὶ ἂν λείψῃ ὀλοτελῶς ἀπὸ τὸ γλυκὸς, ἡ ζύμωσις δὲν γίνεται. Ἄν δὲ τις αὐξήσῃ εἰς τὸ γλυκὸς τὰ δύο ταῦτα συστατικὰ, ἐμπορεῖ νὰ λάβῃ καὶ πολλαπλασιωτέραν ποσότητα οἴνουπνεύματος. Εἰς χημικὸς ἔκαμα

πρὸς τοῦτο τὴν ἐξῆς δοκιμὴν. Εἰς καθὲ βαρέλιον 500 λίτρων γλεύκους, ἔβαλε δέκα λίτρας σάκχαρος ἀκαθάρισου καὶ 4 ἀνθοτρυγιάς (κρεμοταρτάρου)· ἡ ζύμωσις ἔγεινε κάλλις καὶ διήρκεσε 48 ὥρας περισσότερον εἰς τοῦτο τὸ γλεύκος ἢ εἰς τὸ ἄλλο, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε βαλλεῖ τάνωτέρω. Τὸ κρασίον τὸ γενομένον ἀπὸ τὸ πρῶτον ἔδωκε ῥακῆς 2 1/2 βαρέλας, ἀπὸ 7 1/2 κρασίου, 20 βαθμῶν κατὰ τὸ ἀραιόμετρον τοῦ Βωμαίου· ἴση δὲ ποσότης τοῦ γενομένου κρασίου ἀπὸ το δεύτερον ἔδωκε μόνον τὸ δωδέκατον ἰσοβαθμίου ῥακῆς. Ἄλλος τις πάλιν εἰς Παισιούς ἐπῆρεν ἐξεπίτηδες σταφυλὰς ἀώρους, τὰς ὁποίας δὲν ἐμπορεῖ κανεῖς νὰ φάγη· τὰς ἐξέθλιψε μὲ τὰς χεῖρας του, καὶ ἐκθῆκεν ἐν γλεύκος ἕως 40 ἐμποτιλίων πράσινον, θολόν, καὶ τόσον ὄζυον, ὥστε δὲν ὑπέφερε τις νὰ τὸ ἀπογευθῆ. Ἀνέλυσε μέσα εἰς αὐτὸ ἱκανὴν ποσότητα σάκχαρος ἀκαθάρισου, ὥστε νὰ τὴν κάμη ἱκανῶς γλυκὺ, καὶ τὸ ἔβαλε, χωρὶς κάμμιαν ἄλλην προπαρασκευῆν, μέσα εἰς βαρέλιον πασρικόν, τὸ ὁποῖον ἀπέθεσεν εἰς μίαν κάμαραν, οὐσαν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κήπου του· τὴν τρίτην ἡμέραν ἤρχισεν ὁ ἀναβρασμός, ὅστις ὦν ἐπαισθητός, ἀλλ' ἀδύνατος, διήρκεσεν ὀκτὼ ἡμέρας. Ἀφ' οὗ ἔπαυσεν οὗτος, τὸ ὑγρὸν ἦτο ἀκόμη θολόν εἶχε μίαν ὀσμὴν οἰνώδη, ἱκανῶς ζωηρὰν καὶ ἐρεθιστικὴν, καὶ γεῦσιν ὀλίγον στυφνὴν. Τὸ ἀφῆκεν εἰς τὸ αὐτὸ βαρέλιον ἕως τὸν Μάρτιον μῆνα, ὅτε εὗρκε το κρασίον ἔχον νοσιμωτέραν γεῦσιν καὶ τινα μαλακότητα καὶ γλυκύτητα, ἧτις δὲν ἐπρόσφερε ποσὸς εἰς τὴν τοῦ σαχάρους. Τὸ ἔβαλε μέσα εἰς ἐμποτίλιας, τὰς ὁποίας ἀπέθεσεν εἰς τὸ ὑπόγειόν του· καὶ τὸν ἐρχόμενον Ὀκτώβριον, εἰς τὸν χρόνον δηλ. ἐπάνω, εὗρκεν ὅτι τὸ κρασίον ἦτο καθαρὸν, λεπτὸν, διαυγέστατον, νόστιμον εἰς τὴν γεῦσιν, γενναῖον καὶ πυρὸν, ὁποῖον ἐν ἐνὶ λόγῳ εἶναι τὸ προερχόμενον ἀπὸ καλὰς σταφυλὰς καλῆς ἀμπέλου, γινομένης εἰς μίαν καλὴν χρονίαν. Πολλοὶ κρασογνώσται, ἀπογευθέντες αὐτὸ, δὲν ἐμποροῦν νὰ πιστεύσωσιν ὅτι ἔγεινεν ἀπὸ τοιαύτας σταφυλὰς ἀώρους.

Ἐκ τούτων τῶν πειραμάτων κατεπίσθησαν οἱ πλειότεροι οἰνοποιοὶ τῆς Γαλλίας ὅτι, ὅταν τὸ γλεύκος εἶναι πολὺ ὑδατώδες ἢ ὄζυον, ἢ περιέχει τρυγὸς ὑπερβολικὴν ποσότητα, τοῖς συμφέρει νὰ βαλλῶσι ἀνάλογον ποσότητα σάκχαρος ἢ μελιτος ἀντὶ τοῦ καθεψμένου γλεύκους· καὶ πάλιν, ὅταν ἔχη σάκχαρον εἰς ὑπερβολὴν, νὰ προσθέτωσιν ἀναλόγως ἀνθοτρυγιάν, βράζοντες τὴν εἰς τινα ποσότητα γλεύκους διὰ νὰ τὴν διαλύσωσι.

Μόλις τελειώνεται τὸ πάτημα τῶν σταφυλῶν, καὶ εὐθὺς βλέπει τις, μάλιστα ὅσον αἱ ἡμέραι εἶναι ζεστότεραι, ν' ἀναβαίνει φυσαλίδες εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ γλεύκους· τὰ σήπουρα, οἱ σπόροι, τὸ γλεύκος εἶναι εἰς τινα κινήσιν, ἧτις βαθμηδὸν αὐξανόμενη κατανατᾶ εἰς

σφοδρὸν βρασμόν. Τὰ σερβὰ ὠθοῦνται πρὸς τὰ ἄνω καὶ σχηματίζουσι τὸν λεγόμενον πῖλον· τὰ εἰς τὸ ὑγρὸν διαλελυμένα γλοιώδη μύρια κατακρημνίζονται, καὶ αὐτὸ τὸ ὑγρὸν καχλάζει, ὡς νὰ ἦτο ἐπάνω εἰς φωτίαν. Τοῦτο τὸ φαινόμενον λέγεται ζύμωσις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀναπτύσσεται μια θερμότης ἐπαισθητὴ, ἐκβαίνει ἀνθρακικὸν ὄζυ, συσπίνεται τὸ οἰσπνευμα καὶ τὸ ὑγρὸν χρωματίζεται. Εἰς τὰ ψυχρὰ κλίματα, καὶ μάλιστα ὅτε ἡ θερμοκρασία εἶναι κατωτέρα τῶν 10°, ἡ ζύμωσις δὲν γίνεται τότε πρέπει νὰ μεταχειρισθῆ τις τὰ ὁποία προείπαμεν βοηθήματα· νὰ βάλλῃ δηλ. μέσα εἰς τὴν κάδην γλεύκος βρασμένον· ν' ἀνακατόνη τὸ ὅλον συχνά· ν' ἀνάπτῃ φωτίαν εἰς τὸ κατώγειον, ὅπου εἶναι ἡ κάδην, καὶ νὰ τὴν ἔχη σκεπασμένην. Ἀφ' οὗ δ' ἀρχίσῃ ἡ ζύμωσις, τότε προχωρεῖ βαθμηδὸν αὐξανόμενη καὶ ἡ θερμότης, καὶ ἐνίοτε εἰς ὀλίγας ὥρας ἐμπορεῖ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἄκραν βαθμόν. Εἶναι δὲ παρατηρημένον, ὅτι ἡ θερμότης αὕτη πολλακίς εἶναι πλειότερα πρὸς τὸ κέντρον τῆς κάδης ἢ εἰς τὴν περιφέρειαν καὶ τοῦτο συμβαίνει, ὅτε ὁ ἀναβρασμός δὲν εἶναι πολλὰ δυνατός, ὥστε νὰ κινή καὶ ν' ἀνακατόνη τὰ διάφορα μέρη τοῦ ὅλου· τότε χρειάζεται ν' ἀνακατόνης συχνότερα τὰ εἰς τὴν κάδην, φέρον τὰ εἰς τὴν περιφέρειαν πρὸς τὸ κέντρον, διὰ νὰ γίνετα ἡ θερμοκρασία πανταχοῦ ὅμοια.

Ἐν γένει ἐμποροῦμέν νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ εἰς τὴν ζύμωσιν γενομένη θερμότης εἶναι ἀπὸ 10° ἕως 28°, καὶ ὅτι ἡ αὐξησις ἢ ἡ ὀλιγόστευσις τῆς γνωρίζεται ἀπὸ τὸ φούσκωμα ἢ τὸ χαμήλωμα τῶν σηπούρων· β', ἡ θερμότης καὶ ὁ ἀναβρασμός εἶναι μεγαλύτερα καὶ δυνατότερα εἰς τὸ γλεύκος τὸ ἀνακατωμένον μὲ τὰ σήπουρα παρὰ εἰς τὸ χωρισμένον ἀπὸ ἐκεῖνα· γ, εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θερμοκρασίαν ἂν ἔγῃ δύο διαφόρου μεγέθους κάδας γεμάτας, εἰς τὴν μεγαλύτεραν θέλου γενῆ τὰ ἀνωτέρω φαινόμενα τῆς ζυμώσεως ἰσχυρότερα, καὶ ἡ ζύμωσις αὕτη θέλει ἀρχίσῃ καὶ τελειώσῃ ὀλιγωρότερα.

Τὸ ἀνθρακικὸν ὄζυ γίνεται ἀπὸ τὸ ὄζυγον καὶ τὸν ἀνθρακὰ τὸν περιεχόμενον εἰς τὰ συστατικὰ τοῦ γλεύκους, καὶ ἀναβαίνει ὡς φυσαλίδες εἰς τὰ ἄνω μέρη τὰ κενὰ τῆς κάδης, μετατοπίζον τὸν ἐκεῖ ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, τοῦ ὁποίου εἶναι θαρύτερον. Ἀφ' οὗ ἐκεῖ συναχθῆ πολὺ, τότε ἐκχειλίζει τρόπον τινά, καὶ καταπίπτει ἔξω τῆς κάδης πλησίον τοῦ ἐδάφους. Εἶναι δὲ ὁ αἶρ οὗτος θανατηρὸς εἰς ὅσα ζῶα τὸν ἀναπνεύσωσι καὶ ἔχομεν πολλὰ παραδείγματα ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἀπροσέκτως κατέβησαν εἰς κάδας διὰ νὰ γυρίσωσι τὰ σήπουρα, ἢ ἐμβῆκαν εἰς κατώγεια, ὅπου τὸ γλεύκος ἐβράζεν ἔτι, καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀτμοσφαῖρα δὲν ἀνεμίζετο, ἔπεσαν ἀποθαιμμένοι δι' ἀσφυξίαν. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἐμβαίνειν ἀπερισκέτως εἰς τὰ τοιαῦτα μέρη, ἀλλ' εἶναι καλὸν νὰ κρατῆς ἐν κηρίῳ

ἀναμμένον. Ἄν τοῦτο ἀνάπτῃ καλῶς, εἶναι σημεῖον ὅτι τὸ ἀνθρακικὸν ὄξύ δὲν εἶναι πολὺ· ἂν δὲ ἀποσβένεται, πρέπει νὰ γραφῆς ὀπίσω, καὶ νὰ μὴν ἐμβῆς πρὶν ἀερισθῆ πρῶτον καλῶς ὁ τόπος. Διὰ τὸ ἀποφεύγει τις τοῦτον τὸν κίνδυνον, πρέπει νὰ ἔχη ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μέσα εἰς τὸ κατώγειον ἀσβεστον χορηγίον, ἢ ἀσβέστην, ἢ διὰ τὸ ἀσφαλέστερον ἔτι, αὐτὴν τὴν ἀσβέστην νὰ τὴν διαλύῃ μέσα εἰς μεγάλα ἀγγεῖα (κάμιν αὐτὴν νεροῦλην, καθὼς ἐκείνην, μετὰ τὴν ὁποίαν ἀσπρίζομεν τὰ χορηγώμενα ὀσπῆτια), τὰ ὁποῖα θέτει κατά εἰς τὸ ἔδαφος. Ἡ ἀσβέστη ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ ἀπορροφᾷ τὸ ἀνθρακικὸν ὄξύ καὶ νὰ καθαρίζῃ ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἀτμοσφαιραν, ἥτις πρέπει πάντοτε νὰ ἀνεμίζεται ἀπὸ κἀνενα φεγγίτην ἢ παράθυρον ἀφινόμενον ἀνοικτὸν.

Εἶπαμεν ὅτι, ὅταν ἀναπτύσσεται αὐτὸ τὸ ἀνθρακικὸν ὄξύ, συναναπτύσσεται μαζῇ μ' αὐτὸ καὶ τὸ οἰνόπνευμα, καὶ συνεξατμίζεται διασκεδάζομενον εἰς τὴν ἀτμοσφαιραν. Ἄν κλείσωμεν τὸ γλεῦκος ἅμα ἐκθλιβόμενον εἰς ἀγγεῖα διὰ τὴν ἀναβρασθῆ μέσα εἰς αὐτὰ, καὶ οὕτω νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν ἐξατμίσιν τοῦ ὄξέος καὶ τοῦ οἰνοπνεύματος, τότε τὸ ἐξ αὐτοῦ γινόμενον κρασίον θέλει εἶσθαι δυνατὸν καὶ εὐσμον, καὶ θέλει ἀφρίζει προσέτι κινώμενον εἰς ποτήριον, ἐπειδὴ περιέχει ἐν ἑαυτῷ τὸ ὁποῖον ἐμποδίσσαμεν ὄξύ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξέλθῃ. Ὅλα τὰ ἀφρίζοντα κρασία γίνονται κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. Πρέπει δὲ νὰ σημειώσωμεν ὅτι τὸ γλεῦκος τὸ περιέχον πλείτερον σάκχαρι, δὲν δίδει καὶ πλείτερον ἀνθρακικὸν, καὶ οὕτε ἀπ' αὐτὰ τὰ πολλὰ σακχαρώδη γλεύκη κάμινον τὰ ἀφρίζοντα κρασία. Διότι, ἀνίσως αὐτὰ κλείσῃς εἰς ἀγγεῖα διὰ νὰ τοῖς φυλάξῃς τὸ ἐξεργόμενον ἀνθρακικὸν ὄξύ, δὲν ἀναλύεται ἐντελῶς τὸ περισσεῖον σακχαρῶδες στοιχεῖον, καὶ τὸ κρασίον θέλει εἶσθαι γλυκὺ, πηκτὸν ὡς τὰ λεγόμενα ροσόλια, καὶ ἄνοστον εἰς τὴν γεῦσιν. Τὰ λεπτότερα κρασία καὶ ὑδατωδέστερα, ὅσων ὁ θρασμός εἶναι ἀργός καὶ πολυχρόνιος, φαίνονται καὶ τὰ ἐπιτηδειότερα εἰς τὸ νὰ λάβωσι τὴν ιδιότητα τοῦ ἀφρίζειν ὅσα δὲ παχέα καὶ ἔχοντα ὀρμητικὸν ἀναβρασμὸν καὶ ἐπομένως ὀλιγοχρόνιον, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνωσιν ἀφριστικὰ, οὐδὲ νὰ περικληισθῶσι καλῶς καὶ νὰ μείνωσιν εἰς ἀγγεῖα, πρὶν περάσῃ ἡ ὀρμὴ τοῦ ἀναβρασμοῦ των.

Τὸ στοιχεῖον τὸ δίδον τὸ χρῶμα εἰς τὸν οἶνον εὐρίσκειται ὑποκάτω τοῦ δερματος τῆς βράξας, ἡ ὁποία, ὅσον πατεῖται καλῆτερον καὶ ἀφίνεται νὰ θράξῃ πλείτερον καιρὸν μετὰ τὸ γλεῦκος, ἐν ᾧ ἀναπτύσσεται τὸ οἰνόπνευμα, τὸ χρωματίζει καὶ περισσώτερον. Ἐξέυρομεν ἐκ πείρας ὅτι, τὸ ἀπὸ μαύρας ἢ ἄσπρας σταφυλάς, σωρευμένας εἰς τὸν ληνόν, ἀποστάζον γλεῦκος, ἂν ἐαλθῇ εἰς χωριστὸν ἀγγεῖον, μένει σχεδὸν λευκόν. Τὰ κρασία, ὅσα, ἅμα πατούμενα, τραβίζονται εἰς βαρέλια, ἔχουσιν ἀνοικτότερον χρῶμα ὅσα δὲ θράζον ὁμοῦ μετὰ τὰ σήπουρα πλείτερον καιρὸν, κάμινον καὶ χρῶμα θαυότερον τῶν

ἐκ τῶν σιπούρων ἐκθλιβόμενον γλεῦκος ἔχει ὁμοίως θαυότερον χρῶμα ἀπὸ τὸ τοῦ λοιποῦ· τὸ κρασίον γίνεται τόσῳ πλέον μαῦρον, ὅσῳ πλέον ὄριμαι εἶναι αἱ σταφυλαὶ καὶ ὀλιγώτερον ὑδατώδεις. Τὰ κρασία τέλος τῶν μεσημβρινῶν τόπων, τὰ τρυγώμενα ἀπὸ ἀμπέλους φυτευμένας εἰς τόπον βλέποντα πρὸς μεσημέριαν, ἔχουσιν ἐν γένει χρῶμα θαυότερον παρὰ τὰ τῶν βορινῶν. Διὰ ταῦτα εἰς τινὰς τόπους ψυχροῦς, ὅπου ἔχουσιν τὰ μαῦρα κρασία εἰς ὑπόληψιν, ἀφίγουσιν αὐτὰ νὰ θράζωσι 15, 20, 30 καὶ ἐνίοτε 40 ἡμέρας μετὰ τὸ σήπουρα. Ταῦτα ὅμως δὲν εἶναι ἐκλεκτὰ καὶ δυνατὰ κρασία, ἀφ' οὗ μάλιστα μετὰ τόσων ἡμερῶν ἀναβρασμὸν εἰς τὰς κάδας χάνουσι πολὺ μέρος οἰνοπνεύματος.

Ἐκ τῶν ὅσων εἶπομεν ἀνωτέρω δύναται τις, νομίζω, νὰ καταλάβῃ πῶς ἔχει νὰ κυβερνήσῃ τὴν εἰς τὴν κἀδην οἰνώδη ζύμωσιν, καὶ νὰ γνωρίσῃ καὶ τὸν καιρὸν, κατὰ τὸν ὅποιον εἶναι καλὸν νὰ μεταγγισθῇ τὸ κρασίον εἰς τὰ βαρέλια. Ἐν γένει λαλοῦντες, εἰς τοὺς ἰδικούς μας τόπους, ἀφ' οὗ τις κάμη τὰ πρέποντα εἰς τὸν τρύγον καὶ τὸ πάτημα, δὲν ἔχει πολὺν λόγον εἰς τὸ νὰ διευθινή τὰ τῆς ζυμώσεως μόνον πρέπει νὰ λάβῃ τὰ ὁποῖα εἶπομεν μέτρα, ὥστε ἐκ τοῦ πολλοῦ ἀναβρασμοῦ νὰ μὴ χύνεται τὸ γλεῦκος, οὐδὲ νὰ διασκεδάζεται πολὺ οἰνόπνευμα διὰ τῆς ἐξατμίσσεως. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ ἔχῃς σκεπασμένον τῆς κἀδης τὸ στόμιον μ' ἐν πανίον, καὶ νὰ μὴ τὴν ἀνακατόνης χωρὶς ἀνάγκην. Εἰς τὰ ὀρεινότερα μέρη μόνον τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, ὅπου ὁ τρύγος γίνεται εἰς ψυχρότερον καιρὸν, ἴσως χρειάζεται νὰ πράσῃ τις ὅσα ἀνεφέρωμεν βοηθητικὰ εἰς γέννησιν τῆς ζυμώσεως. Τίποτε δὲ ἄλλο παρὰ τὸ θρασμένον ἢ καθεψημένον γλεῦκος δὲν πρέπει νὰ βάλλωσιν εἰς τὴν κἀδην καὶ τοῦτο πράττουσιν εἰς ψυχροῦς τόπους καὶ εἰς σταφυλάς πολλὰ ὑδατώδεις καὶ μὴ πολλὰ ὄριμους. Ἄν δὲ θέλουσιν νὰ δώσωσι καὶ εὐωδίαν ἢ γεῦσιν τινὰ εἰς τὸ κρασίον των, ἐμποροῦν νὰ βάλλουν μέσα εἰς τὴν κἀδην δύο ἢ τρεῖς ἀπλοχεριάς φύλλων ροδάκηνιᾶς καὶ ἀμυγδαλῆς, καὶ μίαν ἄνθους κομοζουλιᾶς (σαμβούκου). Ὁ δὲ καιρὸς τῆς μεταγγίσεως πρέπει νὰ παραλάσῃ κάθε χρόνον κατὰ τὴν θερμοκρασίαν τῆς ἀτμοσφαιρας, κατὰ τὴν ὀριμότητα καὶ τὸ εἶδος τῶν σταφυλῶν, καὶ κατὰ τὸ κρασίον, τὸ ὁποῖον σκοπεύεις νὰ κάμῃς. Τὸ κρασίον τὸ ἀφίνεις ὀλίγον νὰ θράσῃ εἰς τὴν κἀδην, ἂ ὅταν τὸ γλεῦκος δὲν εἶναι πολὺ σακχαρῶδες· ἂ ὅταν θέλῃς νὰ κάμῃς ἀσπρουλὸν κρασίον ἢ ξανθωπὸν γ', ὅταν θέλῃς νὰ τὸ κάμῃς ἀφώδες· εἰς ταύτην τὴν περίστασιν, ἅμα τὸ πηκτῆσῃ, τὸ τραβᾷς εἰς βαρέλια· εἰς δὲ τῆς ἄλλας, μόλις τὸ ἀφίνεις 24 — 48 ὥρας· ὅταν θέλῃς νὰ ἔχῃ τὸ κρασίον σου ἐν τι εὐωδῆς καὶ ἀρωματικόν· ἂ ὅταν τέλος αἱ ἡμέραι ἦναι πολλὰ θερμαὶ καὶ ἡ ποσότης τῶν εἰς

τὴν κάδην βραζόντων ἦναι πολλή· τότε ὁ ἀναβρασμός γίνεται, ὡς προεῖπαμεν, ὀρμητικώτερος καὶ ταχύτερος, καὶ ἂν συνεγισθῆ πολλὰς ἡμέρας, διασκεδάξει τὸ οἰνόπνευμα, ὥστε ἡ ὀρμὴ αὐτὴ ἀναπληρώνει τὴν πολυήμερον ἀνάβρασιν.

Ἐξεναντίας παλιν, θέλεις ἀφίνειν πλειότερον καιρὸν νὰ βραζῇ τὸ γλευκὸς εἰς τὴν κάδην· α', ὅταν τὸ γλευκὸς αὐτὸ ἦναι πολλὰ πηκτὸν, καὶ τὸ σακχαρώδες πολὺ· β', ὅταν τύχῃ νὰ ἦναι ψυχρὸς ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἔγενεν ὁ τρύγος· γ', ὅταν θέλῃς νὰ δώσῃς βαθύτερον χρῶμα εἰς τὸ κρασίον· δ' τέλος, ὅταν ἔχῃς σκοπὸν νὰ κάμῃς κρασίον διὰ νὰ ἐκβάλῃς βράκην, καθὼς συνεπιζῶν εἰς τινὰς τύπους τῆς Εὐρώπης. (Ἡ συνέχεια εἰς τὰ ἐπόμενα).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ.

Πῶς νὰ διαφυλάξῃς σταφύλια.

Κόψε τὰ σταφύλια, πρὶν πολυωριμάσωσιν, εἰς μίαν ἡμέραν εὐδίων καὶ ἀνύφρον μετὰ μεσημβρίαν, καὶ καθάρισέ τα με ψαλίδιον περικόπτων ὅλας τὰς βράγας τὰς σχασμένας, τὰς σαπημένας καὶ τὰς τρυπημένας ἀπὸ τὰ ἐντομα. Μετὰ τοῦτο ἔχε πίτυρα ξηραμμένα εἰς τὸν φούρνον, ἢ σακτὴν ξηρὰν ψιλοκασινισμένην, καὶ μίαν κάδην γερήν. Μέσα εἰς αὐτὴν τὴν κάδην βάλε πρῶτον ἓν σπῶμα πιτύρων ἢ σακτῆς, καὶ ἔπειτα σταφύλια, προσέχων ὥστε τὰ σταφύλια νὰ μὴ ἐγγίξωσι τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο· ἔπειτα σκέπασε ταῦτα μὲ σακτὴν, καὶ βάλε ἄλλον πάτον σταφυλίων· οὕτω συνέχισε τὴν πράξιν, ἕως νὰ γεμίσῃ ἡ κάδη, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ πάτος τῆς σακτῆς θέλει εἰσθαι ὁ ἀνώτατος. Ἐμπορεῖς, ἂν θέλῃς, ἀντὶ νὰ σρόνῃς τὰ σταφύλια, ὡς εἶπαμεν ἀνωτέρω, νὰ καρφώσῃς βραβδία σαιρωτὰ ἀλλεπάλληλα μέσα εἰς τὴν κάδην, νὰ κρεμάσῃς εἰς αὐτὰ τὰς σταφυλάς, προσέχων νὰ μὴ ἐγγίξωσιν ἡ μία τὴν ἄλλην, καὶ νὰ τὴν γεμίσῃς μὲ σακτὴν ἢ πίτυρα. Ἐπειτα πρέπει νὰ σκεπάσῃς τὴν κάδην καλῶς καὶ νὰ τὴν ἀποθέσῃς εἰς τόπον ἀρμόδιον, ὥστε νὰ μὴ ἀνεμίξεται μηδὲ νὰ διαπερᾶται ποσῶς ὑπὸ τοῦ ἀέρος. Πρὸς τοῦτο τινὲς ἐνδύουσι τὴν κάδην ἔσωθεν, πρὶν βάλλωσι τὰς σταφυλάς, μὲ ἓν πανίον καρφονόμον ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀραιὰ, μεταξὺ τοῦ ὁποίου πανίου καὶ τοῦ ξύλου θηκιάζωσι πίτυρα.

Τὰ τοιοῦτοτρόπως προφυλαττόμενα σταφύλια ἔμποροῦν νὰ διαρκέσωσι 8-10 μῆνας, ἢ καὶ ἓν ἔτος ὀλόκληρον. Ὅταν δὲ τὰ ἐκβάλῃς διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθῇς, ἔμπορεῖς νὰ τοῖς δώσῃς τὴν φυσικὴν τῶν νεωπότητα, ἂν κύψῃς τὴν ἄκραν τῆς οὐρᾶς καθενός, καὶ τὸ βάλῃς εἰς ὑδροσερὸν νερὸν, παρόμοια καθὼς βάλλωμεν τὰ ἀνθὴ διὰ νὰ τὰ δια-

φυλαζόμεν ἀμάραντα. Τινὲς μάλισα βάλλουσιν οὕτω τὰ ἄσπρα σταφύλια εἰς ἄσπρον κρασίον, καὶ τὰ μαῦρα εἰς μαῦρον, διὰ νὰ τοῖς δώσωσι καλητέραν γεῦσιν. Ὅλα τὰ εἶδη τῶν ὀψίμων σταφυλίων, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὅσα ἔχωσι βράγας χονδρὰς καὶ τραγανιστάς, οἷον τὰ λεγόμενα σιρικια, τὰ βραζακιά κ. λ. ἔμποροῦν κάλλιστα νὰ διαφυλαχθῶσι κατὰ τὸν ἄνω εἰρημένον τρόπον. I. K.

Ε΄.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Μάχη Τίγρειος καὶ Κροκοδείλου.

Ἐφημερίς τις Ἀγγλικὴ ἱστορεῖ τὸ ἐξῆς παραδόξον, συμβάν πρὸ τινος καιροῦ εἰς Βανθάμην τῆς Ἰνδίας.

Ὁψαρεύων τις εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Τυλιεμένου ποταμοῦ, ἤκουσεν ἓνα θόρυβον εἰς τὸ νερὸν, καὶ στροφῆς πρὸς τὸ μέρος, ὅθεν ἤρχετο ὁ ἦχος τοῦ θορύβου, βλέπει ἓνα τίγριν, ὅστις ἤρχετο κλυμδῶν ἀπὸ τὴν ἀντικειμένην ὄχθην, καὶ ἦτο πλέον πλησίον του. Διὰ νὰ προφυλαχθῇ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν επικείμενον κίνδυνον, ἐσοχάσθη ὅτι τὸ καλητέρον ἦτο νὰ τρέξῃ εἰς ἓν πλησίον δένδρον ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, καὶ νὰ ἀναβῇ εἰς αὐτό· ἀλλὰ μάλισ ἐσκαρφάλωσεν εἰς τὸ δένδρον, καὶ ὁ τίγρις ἀνέβη εἰς ἄλλο πολλὰ πλησίον τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ ὁποίου οἱ κλάδοι ἐξηπλάνοντο ἐπάνω εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ. Ἐν τῷ τετραπόδον θηρίον ἐπήγαινε νὰ πεταχθῇ μ' ἓν πήδημα εἰς τὸ ἄλλο δένδρον, ὅπου εἶχε καταφύγη ὁ ἄθλιος ὀψαρεύς, εἰς μέγιστος κροκόδειλος ἀναφαίνεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ νεροῦ, καὶ ἀναπληθᾷ ἐπάνω εἰς τὸν τίγριν· τὸν ἀδράγει καὶ τὸν σύρει μαζῇ του μέσα εἰς τὸ νερὸν. Ἐξ φορᾶς τὰ δύο θηρία συνεβούτησαν μέσα εἰς τὸν ποταμόν· ἐμάχοντο πεισματικὰ καὶ τὸ νερὸν ἐκοκκίνισεν ἀπὸ τὰ αἵματα αὐτῶν. Τέλος ὁ τίγρις, πιασθεὶς ὑπὸ τοῦ κροκοδείλου ἀπὸ τὴν βράκην, δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἔγενε θῦμα τοῦ ἀμφιβίου θηρίου.

Ταχύτης τῆς κινήσεως τοῦ φωτός.

Εἰς τὸ περὶ ὀπτικῆς σύγγραμμα τοῦ Βρευσέρου, διαφημιζόμενον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ ἠλιακὸν φῶς κινεῖται μὲ τὴν ταχύτητα, ὡς διατρέχει εἰς ἓν δευτέρον λεπτὸν 192,500 μίλια, καὶ φθάνει ἀπὸ τὸν ἥλιον εἰς τὴν γῆν εἰς ἑπτὰ καὶ ἡμισυ λεπτά. Τὸ φῶς διατρέχει, εἰς ἓν ὄγδοον ἐνός λεπτοῦ δευτέρου, ἓν διᾶστημα ἴσον μὲ τὴν περιφέρειαν τῆς γῆνιου σφαίρας. Τὸ πλέον ταχύτερον πτηνὸν ἦθελε διατρέξει τοῦτο τὸ διάστημα εἰς τρεῖς ἐβδομάδας.

Εισόδημα ἐκ τῶν ἐπιστολῶν εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Λογαριάζουν ὅτι τὸ ταχυδρομεῖον τῆς Λόνδρας διαδίδει καθ' ἑβδομάδα 170,802 ἐπιστολάς, ἀριθμὸς ὅστις συμποσοῦται κατ' ἔτος εἰς 8,881,704. Τὸ ταχυδρομεῖον μόνον φέρει κατ' ἔτος εἰς τὸν δημόσιον θησαυρὸν 300-400 χιλ. λίρας στερλ. ἤτοι 1500 χιλ. - ἕως 2 ἑκατομ. τάληρα.

Ποσότης ὑφασμάτων ἐκ μιᾶς πόλεως ἐξαχθεῖσαι.

Τὸν παρελθόντα Ἰούνιον ἐξήχθησαν ἀπὸ ἐνᾶ μόνου λιμένα, τὸν τῆς Διθερπόλεως (τῆς Ἀγγλίας), πλείωτερα τῶν 28 ἑκατομ. φράγ. ὑφάσματα βαμβάκινα 2,500,000 φράγ. μάλλινα καὶ 500 χιλ. φράγ. μεταξωτά.

Εἰσόδημα Ἀγγλικὸν ἐξ ἐνὸς εἴδους δοσίουματος.

Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐπύναξε κατὰ τὸ 1830 ἔτος ἀπὸ μόνου τοῦ δόσιμου τῆς ἐνσφραγίσεως (droit de timbre) 14,367,975 φρ. ἀπὸ τὴν κυρίως λεγομένην Ἀγγλίαν, 1,497,325 φρ. ἀπὸ τὴν Σκωτίαν, καὶ 2,307,373 φρ. ἀπὸ τὴν Ἰρλανδίαν ἤθουν ἀπὸ ὅλου τοῦ Βρεττανικῶν κράτος 18,172,673 φρ. ἐτήσιον ποσότητα. Αὕτη δὲ ἐξισοῦται μετὰ τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τὸ ὑπῶν ἔχουσι, κατὰ τὴν σατιρικὴν τοῦ κ Βάλθη, τὸ βασιλεῖον τῆς Βυρτεμβέργης, τὸ μέγα Δουκάτον τῆς Βάδης, καὶ ἡ Παπικὴ ἐπικράτεια.

I. II.

Ἠ Θ Ι Κ Α.

Κόσμος πύλει μὲν εὐανδρία, σώματι δὲ κάλλος, ψυχῇ δὲ δικαιοσύνη. (Ἄνταγόρου) — Ἄρετὴν μὲν ἔχων πάντα ἔξεις· κακίαν δὲ, οὐδὲ σεαυτόν. — Ἄρχεσθαι μὴ μαθῶν, ἄρχειν μὴ ἐπιχείρει. — Βασιλεῖα φρόνιμον τὸ διάδημα οὐ ποιεῖ· νοῦς γὰρ ἐστὶν ἄρχων. (Κλειτάρχου).

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Προσκαλοῦνται οἱ κατὰ τόπους ἐπιστάται τοῦ παρόντος περιδικίου πονήματος νὰ πέμψωσι διὰ τοῦ ταχυδρομείου τὴν συνδρομὴν τοῦ πρώτου ἐξαμήνου, καὶ ν' ἀνανεώσωσι τὴν διὰ τὸ νέον ἐξάμηνον.

Ο Ἐκδότης.